

NÉPÚJSÁG

2025. november 13.,
csütörtök
LXXVII. évfolyam
258. (22124.) sz.
Ára: 4⁰⁰ lej
(előfizetőknek 3 lej)

K Ö Z É L E T I N A P I L A P

Hatékonyabb beavatkozás

Azonnal kilőhetők a településekre bejáró medvék

Írásunk a 4. oldalon

Fotó: Nagy Tibor (archív) – Illusztráció

Ne feledje
idejében megújítani
előfizetését!
Ha előfizet, biztosan
kézhez kapja,
olcsóbban,
mint ha
megvásárolná!

Ne bízzuk
a képernyőre
a szexuális nevelést!

Ijesztő, de sajnos igaz: a mai
gyerekek általában 9–11 évesen
találkoznak először pornográf
tartalommal, többnyire
véletlenszerűen, az online térben
felugró hirdetések révén.

5.

Időben kezelve
gyógyítható

A prosztatarák a férfiakat érintő
egyik leggyakoribb daganatos
betegség, évente Romániában
mintegy tízezer új esetet
diagnosztizálnak.

6.

A 31. Marosvásárhelyi
Nemzetközi Könyvvásár
szombati és vasárnapi
programja

10.

AKTUÁLIS

Foltozzuk a zsákot

Vajda György

Úgy vagyunk a romániai gazdaságélénkítő intézkedésekkel, mint az a gazda, aki-
nek csupán egy régi zsákja van, amiben hazahozhatja a mezőről a búzát, és ez állan-
dóan kilyukad hol egyik, hol másik helyen. Nos, ez a zsák Románia, amelyet
valamikor 1918-ban összeférceltek, aztán a történelem során fércelgettek különböző
politikai ideológiák mentén, nemzedékeken át. A szegény ember által hazacipelt búza
valamelyik lyukon mindig elfolyt, és csak az alján maradt került haza a „nép” asz-
talára. Merthogy mindig volt (és lesz) egy olyan (történelmi) elit, amelynek jutott bő-
vebben, mint másoknak. Mindaddig sikerült valahogy az egyik likat betömni, de úgy,
hogy valahogy máshol lett egy másik, és aztán egy másik, egy még nagyobb... Kivé-
konyodott a szövet, amit alig tart össze néhány szál, a kormánykoalíciós kötelék.

Hosszas tárgyalások után úgy tűnik, hogy a sarkalatos kérdésekben megegyeztek
a jelenlegi kormánypártok. Csak kérdés, hogy meddig tart az egyezés, meddig tart
még a szál? Mert az, hogy az ország ebbe a helyzetbe jutott, az a korábban – képle-
tesen leírt – folyamatnak is betudható. Nehéz ugyanis a balkáni mentalitással (tör-
ténelmileg) mélyen átítatott Dâmbovița-parti politikusoknak felfogni azt, hogy
ameddig nincs egy valós demokrácia és jogállam, amelyet nemcsak az elitek, hanem
a választópolgárok nagy többségének megfelelően, kvázi tisztességesen kormányoz-
nak, nem lesz rend az országban. Mindig kiszakad a zsák.

Ameddig a korrupciót felszámolók maguk is korrumpálódhatnak, ameddig polip-
szerű kapcsolati rendszerre (évtizedek óta) felépített közigazgatási rendszer működik
az országban, ameddig a nacionalizmussal etetett (és nem a racionalizmussal irá-
nyított) néptömeg határozza meg az irányvonalat a politikában, addig nem várhatjuk
el, hogy a búza mind hazakerüljön, és az abból készült kenyeret azoknak az asztala
felett szeleteljék, akik megérdemlik. Ameddig az értelmiségi elit külföldre távozik, és
az a kevés, aki itthon marad, eltávolodik az észszerűtlen politikacsinálás boszorkány-
konyhájától, addig még mindig keletkezik folt a zsákon. Ameddig azoknak nagyobb
a hangja, akik tehettek volna mindezek ellen, megerősíthették volna a zsákvásznat,

(Folytatás a 3. oldalon)

50% KEDVEZTMÉNY

Közellátó szemüveglencsék nyugdíjasok számára.

2025.11.01. – 2025.12.31.

Marosvásárhely:

- ▲ Posta utca 3. sz. Tel: 0265/212-304, 0365/410-555
- ▲ 1918. Dec. 1. sugárút 49. sz. Tel: 0265/263-351, 0365/410-557
- ▲ 1918. Dec. 1. sugárút 182-184. sz. (Fortuna). Tel: 0265/265-205
- ▲ Rózsák tere 53. sz. Tel: 0265/250-120, 0365/410-559
- ▲ Dózsa György utca 64-68. sz. (a Kaufland udvara). Tel: 0265/212-212
- ▲ Köztársaság tér 5. sz. Tel: 0365/430-939

Szászrégen:

- ▲ Iskola utca 11. sz. Tel: 0265/512-042, 0365/410-558

Szováta:

- ▲ Fő út 196. sz. Tel: 0265/577-282, 0742-100-323

NOVEMBER

13

CSÜTÖRTÖK

Ma SZILVIA,
holnap ALIZ napja

Az év 317. napja, hátravan 48 nap

IDŐJÁRÁS

Részen felhős

Hőmérséklet:

max.: 10 °C

min.: -1 °C

naptár

Isten éltesse!

ALIZ: héber–germán–francia–angol eredetű, az Alice névből ered, ez viszont az Adelheid, Alexandra és Elisabeth női nevek önállósult beceneve angolul és franciául. Korábban magyarul is Alice formában írták.

VALUTAÁRFOLYAM

BNR: 2025. november 12.

1 €	5,0846 lej
1 \$	4,3948 lej
100 Ft	1,3191 lej
1 g arany	583,0926 lej

ELŐFIZETÉS A SZERKESZTŐSÉGBEN IS!

Elfogadunk előfizetést lapunkra a következő hónapra a Népújság szerkesztőségében:

Marosvásárhely, Dózsa György utca 9. szám, 2. emelet, 72-es iroda, naponta 9–14 óra között, szombat – vasárnap zárva. Tel. 0728-082-259.

MEGYEI HÍREK

Lomtalanítás Marosvásárhelyen

Folytatódik a lomtalanítás és a textilhulladék gyűjtése Marosvásárhelyen. November 13–15. között a Meggyesfalva – Bodoni út – Dózsa György út – főtérről övezetében lehet régi bútorokat, nagy méretű tárgyakat, textíliát a kihelyezett konténerekbe helyezni. A gyűjtőkonténereket a Ligetnél a Sportsarnok parkolójában, a Mărășești téren a volt Romtelecom parkolójában, az Aurel Filimon utca lakói számára a Nemzeti Színház mögötti parkolóban, a Béga utcai kanyarban, a Bioeel mellett, a Rozmaring utcában a 2-4-6-os tömbház előtti parkolóban, a Termés utcában a kémiai líceum mögötti parkolóban, a Nagydísznód utcában az iskola előtti parkolóban, a Vasile Lupu utcában a focipálya közelében helyezik el. A teljes időszakra szóló helyszínek és időpontok megtalálhatók az önkormányzat honlapján: <https://shorturl.at/6WcxY>

Márton-napi multság Dicsőszentmártonban

November 15-én, szombaton 16 órai kezdettel a dicsőszentmártoni Szent Márton Borlovagrend Márton-napi multságot szervez a Rustic vendéglőben (Coșbuc utca végén). Zenél Orbán Csaba. A tombolán egy élő liba is gazdára talál. Bővebb felvilágosítással a 0740-659-856-os telefonszámon Kertész István vagy a 0735-850-125-ös telefonszámon Székely István szolgál.

Útjavítások Maros megyében

A Brassói Regionális Útügyi Igazgatóság november 12-i közleménye szerint Maros megyében a DN13-as országúton, Segesvár–Szásznádas között a leállósávok újratervelésén dolgoznak, a forgalmat forgalomirányítók irányítják. A DN14-es úton, Medgyes és Maros megye határa között, az útburkolati jelek helyreállításán dolgoznak. A járművezetőket arra kérik, hogy vezessenek óvatosan, tartsák be az ideiglenes közlekedési táblákat, és forgalmi torlódás esetén legyenek türelmesek – áll többek között a tájékoztatásban.

Diákszínjátszó fesztivál Erdőszentgyörgyön

November 15-én, szombaton az erdőszentgyörgyi művelődési otthonban a 32. alkalommal szervezik meg a Színpad Fesztivált, a Kis-Küküllő menti műkedvelő színjátszó találkozót. A rendezvény szervezője az erdőszentgyörgyi Bodor Péter Művelődési Egyesület, valamint Erdőszentgyörgy Polgármesteri Hivatala. Fellép a helyi Bodor Péter Színkör, a balavásári Eperjesi Mimi Színkör, a Szilágybagosi Amatőr Színjátszó Társulat, a nagyenyedi Bethlen Gábor Kollégium két csoportja, a Kalamajka és a Fordított Patkó.

Hírszerkesztő: Szer Pálósy Piroska

NÉPÚJSÁG

MAROS MEGYEI NAPILAP

Kiadja az IMPRESS KFT.

FŐSZERKESZTŐ:

Karácsonyi Zsigmond

FŐSZERKESZTŐHELYETTES:

Vajda György

LAPSZERKESZTŐ:

Benedek István

MUNKATÁRSÁK:

Bodolai Gyöngyi, Farczádi Attila, Menyhárt Borbála, Mezey Sarolta, Mózes Edith, Kaáli Nagy Botond, Nagy-Bodó Szilárd, Nagy Miklós, Nagy Székely Ildikó, Nagy Tibor (fotó), Szer Pálósy Piroska, Szeredai Vivien.

KORREKTÚRA:

Horváth Éva, Szabó Ivett.

TÖRDELÉS:

Donáth-Nagy György, Makkai Melánia, Vajda Gyöngyi.

FŐKÖNYVELŐ:

Nagy Melinda.

REKLÁM-LAPTERJESZTÉS:

Madaras Éva Adrienn.

APRÓHIRDETÉS:

Petres Emília. Tel.: munkanapokon 9–14 óra között 0265-268-854, délután: 0728-082-259, e-mail: reklam@e-nepujsag.ro

SZERKESZTŐSÉG:

540015 Marosvásárhely, Dózsa György út 9. szám, II. emelet.

Internet:

www.e-nepujsag.ro

E-mail:

nepujsag@e-nepujsag.ro

Telefon:

titkárság: 0265-266-780; tel/fax: 0265-266-270.

Nyomda:

Palatino. A szerkesztőség véleménye nem feltétlenül azonos a szerzők véleményével.

Előfizetés a postahivatalokban, a postásoknál és a szerkesztőségben:

tel. 0728-082-259.

Hirdetési irodánk nyitvatartási rendje:

hétfő, kedd, szerda, csütörtök: 9–15, péntek: 9–14 óra között, szombat, vasárnap: zárva.

Babamasszázs és játékos fejlődés a marosvásárhelyi Cseperedőben

A marosvásárhelyi Cseperedő munkatársai babamasszázsra és játékos készségfejlesztő tevékenységekre várják a kisgyermekeket (két hónaptól kétévesig) szülei vagy nagyszülei kíséretében a marosvásárhelyi Caritas Házba, a Mărăști utca 36. szám alá.

A Wimala McClure-féle babamasszázs már két hónapos kortól alkalmazható. Legkiválóbb hatásai között említhető: mélyíti a szülő-gyerek közötti intim kapcsolatot és kommunikációt; segíti a baba harmonikus testi-lelki fejlődését; tudattalan szinten kialakítja a baba testtudatát és a saját testén való tájékozódás képességét, így hosszú távon megalapozza az íráshoz és olvasáshoz szükséges készségeket. A hat hónapos – kétéves korosztályt énekekkel, mondókázással és a mozgáskészségek fejlődését támogató, játékos tevékenységekkel várják a szakemberek. A foglalkozások elősegítik a kicsik harmonikus fejlődését, és teret biztosítanak a barátkozásra.

A babamasszázs és az énekes-mondókás csoporttevékenységek egyben a szülők kapcsolódási fórumaként is működnek, ahol gyereknevelésben jártas pedagógusokkal és pszichológussal közösen beszélhetik meg az őket érintő legégetőbb kérdéseket.

Jelentkezni a következő linken található

jelentkezési ív kitöltésével lehet: <https://forms.gle/9r38k9zPnjnzR7uAA>. Bővebb információ a 0736-004-369-es vagy a 0749-336-160-as telefonszámok egyikén igényelhető. A Cseperedő programjairól részletesebben a Gyulafehérvári Caritas honlapján tájékozódhatnak: <https://caritas-ab.ro/service/gyermekes-es-fiatalok-tamogatasa/korai-nevelo-es-fogyatekkal-eloket-tamogato-program/>. (közlemény)

Cseperedj velünk...

kisbabából kisgyerekké, felnőttből szülővé! Énekelj, mondókázz, tapsolj, labdázz, mozogj, fejlődj velünk!

Személyautó gyúlt ki egy garázsban

Marosoroszfaluban, az Állomás utcában tűz ütött ki egy autóban és egy garázsban november 11-én, kedden a délutáni órákban. A szászrégeni és a dédai tűzoltók, valamint a marosoroszfalui önkéntes tűzoltók beavatkozásának kö-

szönhetően sikerült megakadályozni a tűz továbbterjedését.

Személyi sérülés nem történt – tájékoztatott a Maros megyei tűzoltóság sajtóosztálya. (pálósy)

Fotó: ISU

RENDEZVÉNY

Térden festett képek – Bolyai téri kiállítás

A Bolyai téri unitárius egyházközség Dersi János kiállítótermében november 16-án, vasárnap 12 órától megnyitják a szatmárnémeti Kovács Emil Lajos festőművész újabb kiállítását. A Térden festett képek című, kis méretű alkotásokból álló kiállítást és a festőművészt Czirjék Lajos mutatja be a jelenlévőknek. A kiállítás december 5-ig látogatható.

Baricz Lajos 100. kötetének bemutatója

November 18-án, kedden 17 órától Marossszentgyörgyön, a plébánia tanácstermében Nagy Miklós Kund művészeti író bemutatja Baricz Lajos Evezzél a mélyre – 126 szonett, Csendes a szívem – 142 szonett (a szerző 100. kötete), és Így szól az Úr – Alkalmi gondolatok című kötetét. Czirjék Lajos megnyitja Magyarai Júlia, Orbán Ferenc és Hadnagy Gabriella (illusztrátorok) kiállítását. Közreműködnek: Kilyén Ilka, Pataki Ágnes, Szántó Árpád, a Kolping Család kórusa, a Czinege zenekar, a Szent György kórus és a Soli Deo Gloria vegyes kar. Műsorvezető: Moldovan Irén.

Makkai Gyöngyvér kottabemutatója

November 18-án, kedden 18 órától a marosvásárhelyi Hagyományok Háza Alapítvány Bartók Béla hangversenytermében (Sáros utca 1. szám) kerül sor Makkai Gyöngyvér kottabemutatójára. A szerző 72 kánont ad közre Canonicale című kötetében, mely Ács Zolna illusztrációival jelenhet meg. Az est házigazdája Kovács Zsuzsa tanárnő. Az érdeklődők a Marosvásárhelyi Művészeti Főgimnázium III–IV. osztályos tanulóinak kórusa, a szovátai Intermezzo kamarakórus, a marosvásárhelyi Musica Humana női kamarakórus, a Marosvásárhelyi Művészeti Egyetem Szalman Lóránt kórusa és a Marosvásárhelyi Állami Filharmónia kórusa előadásában a kottában szereplő művekből hallgathatnak meg néhányat, Fülöp Klára, Fülöp Judit, Sikó Szidónia és Albert Zsuzsa Katalin karvezetők irányításával.

Évadzáró gálaműsor Dicsőszentmártonban

Fennállásának 20. évfordulója alkalmából ünnepi gálaműsor keretében tartja évadzáró műsorát a dicsőszentmártoni Kökényes néptáncgyűttes. Az eseményre november 22-én, szombaton 18 órától kerül sor a dicsőszentmártoni művelődési ház előadótermében.

6423578000069

ISSN 1220-3475 (print);

ISSN 1584-3238 (online)

Kelemen Hunor sajtótájékoztatója

Kompromisszumok a koalíciós tárgyalásokon

A kormánykoalíció három hónapi tárgyalások után kompromisszumra jutott a helyi és központi közigazgatás reformjáról, de ennek már augusztusban meg kellett volna történnie – jelentette ki szerdán Kelemen Hunor RMDSZ-elnök.

A parlamentben nyilatkozó politikus a sajtónak elmondta, hogy a központi közigazgatás átszervezése 4,5–5 milliárd lejjel, a helyi közigazgatásé 1,5 milliárd lejjel javít a költségvetési egyenlegen. Emlékeztetett, hogy az RMDSZ már a kezdetektől a betöltött önkormányzati álláshelyek 10 százalékos csökkentését javasolta, és voltaképp ebben állapodtak meg a keddi koalíciós tárgyalásokon is. Elmagyarázta, hogy a 2026-os átmeneti évben a polgármesterek és megyei tanácsok elnökei választhatnak az elbocsátások és a fizetéscsökkentés között, de 2027-től az önkormányzati álláshelyek száma nem haladhatja meg a törvényben településenként megszabott felső határt. Hozzátette, hogy a központi közigazgatásban átlagban szintén nagyjából 10 százalékos leépítések lesznek, de ezt az arányt nem egységesen alkalmazzák, mert a minisztériumok között hatalmas különbségek vannak. Az RMDSZ elnöke beszélt arról is, hogy 2026 nehéz év lesz, mert a költségvetési hiányból csupán a kamatköltségek 3 százalékpontot jelentenek, és nagyon szűk lesz a kormány mozgástere. Am a költségvetési fegyelem betartásával, a gazdasági növekedés feltételei mellett középtávon, 2027–

2028-ban a kormány már megfontolhatja bizonyos adók csökkentését. „A héaemelésnek korlátozott időtartamúnak kell lennie” – jelentette ki.

A koalíció keddi tanácskozásán abban állapodtak meg a kormánypártok, hogy megbíznak egy munkacsoportot a parlament létszámának csökkentéséről szóló törvénymódosító tervezet kidolgozásával – mondta a továbbiakban a sajtónak Kelemen Hunor. Kifejtette, hogy a 2021-es népszámlálási adatokat és Románia állandó lakosságát figyelembe véve várhatóan 11 százalékkal csökken majd a képviselők és szenátorok száma, a diaszpórában élő románok képviselte pedig növekedni fog. A törvénytervezetet a munkacsoport ez év végéig vagy jövő év elejéig dolgozza ki – tette hozzá.

A készülő gazdaságélénkítő csomaggal kapcsolatban az RMDSZ elnöke elmondta, hogy meg kell határozni az állami beavatkozással fejleszthető ágazatokat. Példaként említette az élelmiszeripart, a petrokémiai ipart, az informatikát, kutatást, fejlesztést és az építőipart. Megjegyezte, hogy a gazdaságélénkítő intézkedések nyilvánvalóan növelni fogják a költségvetési kiadásokat, de középtávon a bevételek növekedését eredményezik.

Kelemen Hunor szerint akkor lehet majd kompromisszumról beszélni a bírák és ügyészek nyugdíjazásáról szóló tárgyalásokon, ha „mindegyik fél enged valamennyit”. Az RMDSZ elnökét szerdán a parlamentben az államfő, a kormánykoalíció és az igazságszolgáltatás képviselői közötti délutáni találkozóról

kérdezték az újságírók. A politikus megelőlegezte, hogy a koalíció kevés engedményre készül. „Ha valaki azt gondolja, hogy nyomást tud gyakorolni a politikai osztályra az elkövetkező években, akkor szerintem téved. Valóban voltak olyan időszakok, amikor a politikai osztály folyamatosan engedett, de a társadalmi hangulat miatt ez most nem lesz így” – jelentette ki Kelemen Hunor. Arra a kérdésre, hogy érzékel-e bármilyen nyomást a „bírói hatalom” részéről, az RMDSZ elnöke emlékeztetett, hogy egy héttel ezelőtt az egyik nyilatkozata a Legfelsőbb Bíróság elnökének bírálatözönét váltotta ki. Hozzátette, hogy más jellegű nyomást nem érzékel.

Elfogadhatatlannak nevezte, hogy a bírák és az ügyészek nyugdíja megaladja az utolsó fizetésük nettó összegét, miközben más kategóriák esetében a nyugdíj a nettó bér 45–52 százaléka. Szerinte tisztességes a kormánykoalíciónak az a javaslata, hogy a bírák és az ügyészek nyugdíja az utolsó nettó fizetésük 70 százaléka legyen, mert más európai országokban sem magasabb ez az arány. Kelemen hangsúlyozta, hogy a bírák és ügyészek nyugdíjazását szabályozó törvénytervezet elfogadására mindenképp szükség van. Szerinte a koalíciónak nincs más választása, mert a társadalom elvárása a kiváltságok megszüntetése. „Ezt mindenkinek meg kell értenie. Ha beszélgetnek az emberekkel, megtapasztalják, milyen a hangulat jelenleg a társadalomban” – nyilatkozta a politikus. *(Agerpres-híróssze-foglaló)*

A vásárlóerő csökkenésének megfékezését követelik a szakszervezetek

A vásárlóerő további csökkenésének megfékezésére irányuló intézkedéseket sürget, és a minimálbér növelését követeli Romániában az Országos Szakszervezeti Tömb (BNS), amely a bukaresti kormány székháza előtt rendezett szerdán tüntetést.

Az ország minden tájáról Bukarestbe érkezett szakszervezeti képviselők szerint a kormány deficitcsökkentő intézkedései elsősorban a bérből élőket sújtják, és azt kifogásolják, hogy a tíz százalékhoz közelítő infláció közepette a dolgozók vásárlóereje folyamatosan csökken.

Az energiaárak liberalizációja, a héa-emelés 9,9 százalékra növelte az éves inflációt, 2022 óta az árak átlagosan 46

százalékkal nőttek – sorolta a tüntetést meghirdető felhívásában a BNS. A szakszervezeti szövetség tiltakozik az ellen, hogy a négypárti koalíciós kormányt vezető Ilie Bolojan liberális miniszterelnök a minimálbér befagyasztása mellett foglalt állást.

A BNS szerint a jelenlegi 4050 lejes bruttó minimálbért 2026-ban legalább 4325 lejre kellene emelni. Az érdekképviselet ugyanakkor a munka adóterheinek csökkentését is követeli, jelenleg ugyanis a bruttó bér több mint 43 százaléka megy el adókra és járulékokra. Ez szerintük a szürke- és feketegazdaságba űzi a munkaerő jelentős részét, becslésük szerint mintegy 800 ezer embert.

Az „Értünk is kormányozzatok, ne csak magatokért” jelmondattal meghirdetett tüntetés résztvevői délben a kor-

mány elől a parlament székháza elé vonulnak, útba ejtve több olyan minisztériumot, amelyet felelősnek tartanak a szerintük egyoldalúan a munkavállalókat sújtó megszorító intézkedések életbe léptetéséért.

A Bolojan-kormány júniusi beiktatása óta a GDP 9 százalékát meghaladó költségvetési hiány lefaragása érdekében több bevételnövelő és költségcsökkentő intézkedéscsomagot is bevezetett, amelyek társadalmi feszültséget keltettek.

Legutóbb két hete rendezett nagy-szabású tüntetést a román kormány székháza előtt négy országos szakszervezeti szövetség, amelyek a már bevezetett vagy tervezett megszorító intézkedések ellen tiltakoztak, és általános sztrájk kirobantását helyezték ki-látásba. *(MTI)*

Luxusautók és rendezvénytermek tulajdonosait vizsgálja az adóhatóság

Átfogó vizsgálatot indított a román adóhatóság a luxusautók tulajdonosainak körében, azoknak az adócsalóknak a leleplezése érdekében, akik nem tudják bevallott és adózott jövedelmükkel igazolni fényűző életvitelüket – közölte kedden Adrian Nica, az adóhatóság (ANAF) elnöke.

A Digi24 hírtelevízió által idézett intézményvezető szerint az ANAF a nagy értékű járművekre befizetett helyi adók alapján minden megyében kiszűri a legnagyobb értékű autók tulajdonosait, és megvizsgálja az illető adóalany bevallott jövedelmeit, vagyonának forrásait. Ahol felmerül az adócsalás gyanúja, zár alá helyezik a javakat, és bűnvádi feljelentést tesznek. Egy másik ANAF-kampány a rendezvénytermek tulajdonosait veszi célba, sok esetben ugyanis jelentős eltérése-

ket tapasztaltak a lejelentett bevételek és a valós forgalmi adatok között.

Az adóbevallásokban fel nem tüntetett lagzikra, keresztlőkre és egyéb rendezvényekre a közösségi médiában közzétett fotók és térfigyelő kamerák felvételei segítségével gyűjtenek bizonyítékokat – magyarázta az adóhatóság vezetője. Romániában a GDP 10 százalékára becsülik az adóelkerülés mértékét, az adóbehajtás hatékonysága pedig jelentősen elmarad az uniós átlagtól. Nicușor Dan államfő megválasztását követő első sajtóértekezletén a GDP 9 százalékát meghaladó költségvetési hiány lefaragását nevezte az állami hatóságok legfontosabb feladatának, és nemzetbiztonsági kockázatnak nevezte az adócsalást, amelynek visszaszorításában szerinte a hírszerzésnek is segítenie kell az adóhatóságot. *(MTI)*

O R S Z Á G – V I L Á G

Decembertől 45 lejre emelkedik az ételjegyek értéke

Az étkezési utalvány értéke 40,18 lejről 45 lejre növekedik, mindez már a decemberi fizetéseknél lesz alkalmazandó. Az RMDSZ a parlamentben kezdeményezte és támogatta az étkezési utalványok értékének 9 százalékos növelését. Ez egy lehetőséget biztosít a munkaadóknak, hogy a ledolgozott napokra maximum 45 lejjel étkezési jegyekben részesítsék az alkalmazottakat. A törvénykezdeményezésről szerdán döntött a képviselőház plénuma. Az ételjegyek utoljára 2025. áprilisában növekedtek, amely az élelmiszerárak inflációja miatti indexálás eredménye volt. *(RMDSZ-közlemény)*

Halálra gázolta kisgyermekét

Saját kisgyermekét gázolta halálra kedden egy 28 éves nő a Gyimesközéplekhoz tartozó Hidegségben – tájékoztatott a Hargita megyei rendőrség. A közlemény szerint a baleset a család házának udvarán történt. A nő ki akart hajtani az autóval a főútra, és figyelmetlenségből elgázolta az egy éves és öt hónapos kisfiát. A gyermek súlyos sérüléseket szenvedett, és a helyszínre riasztott orvosok már nem tudták az életét megmenteni. A rendőrség vizsgálja a baleset körülményeit. *(Agerpres)*

Továbbra is 6,5 százalékon tartja az alapkamatot a jegybank

A Román Nemzeti Bank (BNR) igazgatótanácsa szerdai ülésén úgy döntött, hogy 6,5 százalékon tartja az alapkamatot. A jegybank közleménye szerint a lombard hitel kamata változatlanul 7,5 százalék, a letéti ráta pedig 5,5 százalék marad. A kereskedelmi bankok lej- és devizatartalékainak kötelező szintjén sem módosított a BNR. A BNR tavaly két alkalommal csökkentette az alapkamatot, júliusban 7 százalékról 6,75 százalékra, majd augusztusban 6,5 százalékra. Azt megelőzően 2023 januárjában módosult még az alapkamat. *(Agerpres)*

Nem változnak a belügyi alkalmazottak nyugdíjba vonulásának feltételei

A különnyugdíjukat szabályozó törvény módosítása esetén a nyugdíjkorhatár elérése után a rendszerben maradó belügyi alkalmazottak és katonák később is a jelenlegi feltételek mellett vonulhatnak nyugdíjba – jelentette ki szerdai sajtótájékoztatóján Nicușor Dan államfő. Az elnök elmondta, hogy a bírák és ügyészek különnyugdíja körüli helyzet a belügyi alkalmazottak és a katonák körében is aggodalmat váltott ki. Nicușor Dan szerint „egy adott pillanatban” utóbbiak különnyugdíjának kérdését is rendezni fogják, de ez nem lehet ok arra, hogy az érintettek siessenek nyugdíjba vonulni, mielőtt ez megtörténik. Mint leszögezte, a bírák és ügyészek helyzetéhez hasonlóan esetükben is érvényes lesz az az elv, hogy az új törvény hatályba lépésekor a nyugdíjkorhatárt elérő, de még a rendszerben maradó alkalmazottak később is a korábbi jogszabályban rögzített feltételek mellett vonulhatnak nyugdíjba. „Politikai megállapodás van arról, hogy ez így fog történni a védelmi, a belügyi alkalmazottak és a hírszerző szolgálatoknál dolgozók esetében is” – jelentette ki az államfő. *(Agerpres)*

Foltozzuk a zsákot

(Folytatás az 1. oldalról)

ahelyett hogy folyton kilyukasztották volna, talán – jelképesen szólva – nem egy, hanem két zsákkal is hordhatnánk haza azt a „búzá”, amely ebben a gyönyörű szép és gazdag országban megterem mindenkinek. És számunkra már nem lehet öröm, hogy a szomszédok zsákja is igen-igen szakadozik. A gazdasági elemzők azt állítják, hogy még nem áll olyan rosszul az ország „szekerének rúdja” más, hasonló helyzetben levő kelet-közép-európai országokhoz viszonyítva. Öröm az örömben. Csak legyen elég erős a zsákvászon, hogy ne folyjék ki belőle a gabona.

Azonnal kilőhetők a településekre bejáró medvék

Sürgősségi kormányrendeletet fogadott el a kormány november 6-án, csütörtökön, ami lehetővé teszi a településekre bejáró medvék azonnali kilövését. A jogszabály a jelenleg is érvényben lévő beavatkozási rendszert teszi még hatékonyabbá.

Szeredai Vivien

Kolcsár Károly RMDSZ-es parlamenti képviselő lapunknak elmondta, hogy az újonnan elfogadott sürgősségi kormányrendelet lehetővé teszi az azonnali beavatkozást a települések beltelkein megjelenő medvék ellen, anélkül, hogy be kellene tartani a fokozatosság elvét. „Eddig a sürgősségi kormányrendelet azt írta elő, hogy be lehet avatkozni, de csak lépésről lépésre. Először el kellett zavarni a medvét vagy befogni, és ha visszajárt vagy veszélyessé vált, akkor lehetett kilőni. Ezt most megszüntettük” – mondta. Hangsúlyozta ugyanakkor, hogy a szóban forgó habituált – megváltozott viselkedésű – medvék elsősorban azok, amelyek városokba járnak be hulladéktárolókból enni. „Az ilyen példányokat hiába hajtják el, úgyis visszajönnek, mert megszokták, hogy ott megkapják az ételt. Ha megkezdjük ezek kilövését, amellett, hogy az emberek nagyobb biztonságban fogják érezni magukat, a medvéket is arra kényszerítjük, hogy ne jöjjenek be, hiszen a medve nem megy arra a területre, ahol veszélyben érzi magát” – mondta Kolcsár Károly. A parlamenti képviselő kiemelte, hogy már korábban is próbálkoztak a törvénymódosítással – a korábban érvényben lévő azonnali beavatkozási rendszert is az RMDSZ kezdeményezésére vezették be 2021-ben –, azonban csak most sikerült elérni a kívánt eredményt.

Kolcsár Károly hangsúlyozta, hogy a beavatkozó csapatok munkájába mostantól a helyi rendőrség is bevonható lesz. „Van egy öttagú bi-

zottság, amit az adott település polgármestere vagy az általa kinevezett személy vezet – ebbe mostantól a csendőrség helyett ki lehet nevezni a helyi rendőrség emberét is. Kimondottan az én javaslatom volt, hogy a rendőrséget vagy a helyi rendőrséget is bevonjuk, hiszen főleg Maros megyében elég gyakran előfordult az az áldatlan állapot, hogy a csendőrök nem jöttek ki, vagy ha ki is jöttek – és abban az esetben, ha agresszív is volt a medve – nem vállalták, hogy aláírják a jegyzőkönyvet. Tehát minden felelősség alól mentesülni akartak” – mondta Kolcsár Károly. Hozzátette, hogy ez a lépés azért különösen fontos, mivel Maros megye területi nagysága is gyakran nehezítette a beavatkozó csapatok dolgát. „Más megyék is, de Maros megye különösen nagy területen fekszik. Például, amíg a szászrégeni csendőrség kiért Palotailvára, addig eltelt egy fél óra, vagy akár több is. Úgy gondoltuk, hogy a helyi rendőr vagy a rendőr mindig ott van a településen, tehát közelebb van, hamarabb elérhető, illetve másképp érzi a súlyát annak, hogyha nem tudják az adott medvét kilőni” – hangsúlyozta Kolcsár Károly.

Az RMDSZ tájékoztatása szerint a beavatkozások szabályozása mellett szigorú büntetéseket is bevezettek azokkal szemben, akik felelőtlenül medvét etetnek. A bírság akár 30 ezer lej is lehet. Kolcsár Károly hangsúlyozta, hogy rendkívül fontos, hogy az emberek ne csalogassák a medvét a beltelekre. „Maros megyére nem jellemző, hogy etetjük a medvét – leginkább a Transzfogaron vannak olyan útszakaszok, ahol a turisták megállnak, és etetik a medvét, látványosságként. A tettesek megbírságolása nagyon logikus és észszerű döntés, hiszen minden állatra jellemző, hogy etetéssel oda lehet szoktatni egy adott helyre. Ez a lépés azért van, hogy visszaszorítsuk ezt a jelenséget” – emelte ki.

Nyárádmentiek a TehetségPaletta Fesztiválon

A TehetségPaletta Program a Kárpát-medence amatőr művészeti közösségeinek megerősítésére és a tehetséges fiatal művészek támogatására kínál egyedülálló lehetőségeket. Ennek keretében múlt hét végén került megrendezésre Kecskeméten a TehetségPaletta Fesztivál, amelyen Maros megyei együttesek is részt vettek.

Gligor Róbert László

A TehetségPaletta Program célja a Kárpát-medencében működő amatőr művészeti közösségek megerősítése, szakmai tevékenységük, utánpótlás-szervezésük támogatása. A kezdeményezés mentorálással, bemutatkozási lehetőségekkel és szakmai támogatással segíti a különböző művészeti ágak képviselőit. Az anyaországban vármegyei, a határon kívüli területeken térségi szinten zajlottak bemutatkozások, előválogatók, a kiemelkedő előadók, egyéni vagy csoportos produkciók pedig meghívást kaptak a múlt hét végén szervezett záró összművészeti fesztiválra, előtte pedig szakmai mentorálásban részesülhettek, felkészítő műhelyen és táborban vehettek részt. A zárófesztiválnak a kecskeméti Hírös Agóra Kulturális és Ifjúsági Központ és az Otthon Mozi biztosított helyszínt, ahol két napon át a Kárpát-medence minden szegletéből érkező több mint kétszáz egyéni és közösségi alkotó mutatkozott be színjátszás, bábjáték, kórusok, népdalkörök, fúvószenekarok, modern tánc területén, de volt vers- és prózamondás, az irodalmi kávéházban esszé- és novelláírás folyt, s a színpadi előadások mellett kiállítások, filmbemutatók, zene és táncforgatag töltötte ki a fesztivál programját.

Maros megyét a nyárádreemetei Dr. Nyulas Ferenc Általános Iskola tucatnyi diákjából álló Gyöngyszemek énekegyüttes és a nyárádszeredai Deák Farkas

A szeredai Harmónia ifjúsági kórus ismét kivételesen teljesített

Általános Iskola jelenlegi és volt diákjaiból összetevődő Harmónia ifjúsági kórus képviselte Kecskeméten, mindkettő a június végi marosvásárhelyi bemutatkozó nyomán kapott meghívást. Az előbbi csapat Bartók Béla 1914-ben a Felső-Nyárádmentén gyűjtött népdalaiból adott elő egy csokrot *Édes hazám* címmel a népdalkörök, az utóbbi pedig a *Viva la musica!* címmel a kórusok kategóriájában. Ezúttal nem volt értékelés, hiszen az már a nyári területi előválogatón megtörtént. Akkor a nyárádreemetei diákegyüttest a következőképpen méltatták: „Ritkán látható, hallható gyerekektől ilyen kompakt, koncentrált, dinamikus előadás. Gyerekektől nem elvárt, professzionális élményben volt részünk.” A csapatot a múlt hét végén Fodor Flóra felkészítőpedagógus és Kakucs Blanka szülő kíserte el, az előbbi a Népújságnak úgy értékelte, hogy rövid ottlétük alatt sok szép közösségi élménnyel gazdagodtak, s Kecskemét történelmi és kulturális vonatkozásai mellett jutott idő a szórakozásra, bevásárlásra is.

A nyárádszeredai 25 jelenlegi és 3 volt „deákos” diákot felkészítő Ferencz Örs Csaba zenetanár úgy érzi, hogy „a sikeres éneklés mellett tanulóink rengeteg élménnyel gazdagodtak”. Az összművészeti fesztiválra a csapatot elkísérte Dániel Eszter iskolaigazgató és Bocskay Eszter Gizella pedagógus is. Hazatértük után közösségi oldalán az intézmény köszönetét fejezte ki a felkészítőtanárnak és minden támogató személynek, de főként a diákoknak a fel-emelő, szívből jövő és kivételes produkcióért. „Előadásuk magas színvonala, művészi kifejezőereje és lelkesedése méltó példája annak, hogy mit jelent a közös munka, a kitartás és az alkotás öröme” – áll a köszönetnyilvánításban.

A TehetségPaletta Program az anyaországi Kulturális és Innovációs Minisztérium támogatásával valósul meg.

CSÜTÖRTÖKI KIMENŐ

Sebestyén Mihály

A minap egy megemlékezésen vettem részt, amely a nyolcvanéves marosvásárhelyi magyar nyelvű orvosi és gyógyszerészeti oktatás múltját tekintette át, a jövő esélyeit latolgatta nem túl optimista kivitelben.

És én arra gondoltam, illetve azt latolgattam, milyen volt városunk, milyen volt az a város, amely befogadta a Kolozsvárról kivonuló (nem önszántából és távolról sem dalolva) magyar orvosi kart. Bizonyára az akkori döntéshozók jól meggondolták, és bíztak abban, hogy nem megfutamodás, hanem a jövő érdekében tett eszes cselekedet ez, amelynek következményei beláthatatlanok, avagy amit beláttak: folytatni kell a magyar orvosképzést azokkal a tanárokkal és diákokkal, akik maradtak, akik vállalták az áttelepülést, akik ezt a kart választották, ide felvételiztek, innen szóródtak szét a talán-talán másféle ország tájaira gyógyítani, ápolni, segíteni a háború utáni sebek begyógyításában.

Vásárhelyen volt orvosi háttér, hiszen csak az 1940 és 1944 közötti időszakban Észak-Erdély négy legfontosabb városa közé tartozott –

Kolozsvár, Várad és Szatmár mellett –, az egészségügyi kormányzat sok orvost helyezett ide, illetve emelt be a kórházi orvostkari státuszába, magánorvosi rendelők működtek a főtéren, a Kossuth utcában és a Széchenyi téren, a Sándor János utcában és másutt is, az orvosok neve jól csengett a betegek előtt, bizalmat éreztek a kezelő és kezelés iránt, egyetlen orvos vagy fogorvos sem panaszkodhatott pácienshiányra. Négy kórház is működött: a Szentgyörgy utcai régi kórház és a közelmúltban (1941-re) befejezett nagykórház az István király utcában, a Sándor János utca végén pedig a volt honvédkórház, ahová a fertőző betegségekben szenvedőket fektették be. Na és a modern szanatórium a Köteles Sámuel utcában. Emellett jelen volt az OTI (az Országos Társadalombiztosítási Intézet) és MABI (amely a közhivatalnokok számára működtetett rendelőintézet volt, avagy a Betegsegélyző.) A városban volt hat gyógyszertár, amelyek közül egy mindig biztosította az éjjeli szolgálatot meghatározott sorrendben, ahogyan a gyógyszerészek egymás között megegyeztek.

Miért Vásárhely?

A település rendelkezett villanyvilágítással, saját áramfejlesztővel, folyóvízzel, csatornázással, csengett a telefon, kattogott a távíró, fungált a posta, két vasútállomás fogadta és indította a szerelvényeket, működött a köztisztasági vállalat (az utcaseprők egyenruhát kaptak), az utcák jelentős része aszfaltozott volt, és kivilágított utcákon haladhattak a járművek: bérkocsik, bérautók, autóbuszok, tehergépkocsik, szekerek. A városban volt négy középiskola – két nagyhírű patinás, a Református Kollégium és a Római Katolikus Főgimnázium, a kereskedelmi középiskola fiú- és leányrészleggel (nem kedvelte a tanügyi kormányzat a vegyes stílust), valamint a Gépipari Középiskola, ezenkívül polgári iskola fiúknak és leányoknak, állami fenntartású, és a református egyház leányközépiskolája, hét állami elemi iskola és felekezeti népiskolák (református, katolikus, lutheránus és zsidó). A város állandó lakóinak száma 1942-ben 44-45 ezer fő, amelynek 93%-a magyarnak vallotta magát. A Székelyföld legszélén helyezkedett el, mégis szerette magát székely fővárosnak nevezni.

Amikor tehát az üresen álló (avagy kiürített és némileg kifosztott) katonai alreáliskolába települt 1945-ben a kolozsvári egyetem magyar orvosi kara, és elfoglalta a fő- és melléképületeket, olyan civilizációs struktúrát talált itt, amelyben elkezdhetette és sikeresen folytathatta működését, az orvos-, majd gyógyszerészeti oktatást. Felvették azokat a fiatalokat, akik akkor tértek haza a háborúból, akiknek tanulmányait a háború szakította félbe, a légerekből és munkaszolgálatból élve hazatérteket, és jöttek a dél-erdélyi diákok, akiket a magyarul tanulás vonzott. Az egyetem helyszínválasztásába belejátszott, hogy az egyetem közvetlen környezete a Székelyföld és Közép-Erdély (Maros és a Kükküllők vidéke) volt, ahol a lakosság többsége, illetve egy jelentős hányada magyar volt, magyarul beszélt vagy magyar iskolákat (is) járt.

Az egyetem hozta magával a segédszemélyzetet, innen pedig minden nehézség nélkül toborozta azokat a férfiakat és nőket, akik az egyetemi munkában laboránsként, műtősegédként vagy tisztviselőként, gazdasági ügyintézőként vagy

egyéb segédként nélkülözhetetlen feladatokat elláthattak. Betanították őket, fizetést kaptak, rang volt „egyetemi kádernek” lenni. És ezeknek az embereknek a gyermekei – az én nemzedékem –, ha tehették, ugyanide felvételiztek, és végzett orvosként léptek ki évtizedekkel később az egyetem kapuján.

Vásárhely az újkorban úgy érezte, megérdemel egy egyetemet, főiskolát. Leginkább műszaki felsőiskolára gondoltak – a szakélység ezermesteri tehetségére alapozva. Ezzel szemben lett orvosi egyeteme, színművészeti főiskolája és tanárképző intézete, hogy csak az első harminc évet említsük. Most ne finctorogj: nem az intézmények ideológiájáról szövegelek.

Végezetül – de nem kimerítve a történeti körkép elemeit –, az egyetem idetelepedése a város kulturális szintjét szinte kötelezően megemelte: ezért lett (kis túlzással) többek között itt színház, szimfonikus zenekar, bábszínház, folyóiratok, állandó napilap, kiszélesedett az iskolahálózat, megnövekedett a város lakossága, és a város művelt és művelődni, tanulni vágyó népessége. Az egyetem ugyanolyan ajándék volt e város számára, mint egykor Bernády György városépítő tehetsége.

SZERKESZTETTE: MENYHÁRT BORBÁLA

A szűrőprogram nem elég – ha beszélünk róla, az a leghatékonyabb védelem

Ne bízzuk a képernyőre a szexuális nevelést!

Ijesztő, de sajnos igaz: a mai gyerekek általában 9–11 évesen találkoznak először pornográf tartalommal, többnyire véletlenszerűen, az online térben felugró hirdetések révén – hívta fel a figyelmet *Barcs Kriszta* magyarországi pszichológus Marosvásárhelyen a KULT Alternatív Kulturális Fesztiválon tartott előadásán. A szakember szerint fontos, hogy a telefonokra telepíthető szűrőprogramok révén próbáljuk megvédeni a gyerekünket a nem neki való tartalmaktól, azonban számolnunk kell azzal, hogy bárhol, bármikor szembejöhethetnek ezek vele, így a legjobb, amit tehetünk, ha időben, a gyerekek életkorának megfelelően felvilágosítjuk őket a szexualitásról, hiszen a tájékozott fiatalok felelősségteljesebben viszonyulnak majd ehhez a témához.

Menyhárt Borbála

Általában szülőként nagyon szeretnénk megvédeni csemetéink ártatlan, gyermeki világát, és gyakran ódzkodunk azt megbontani egy ilyen kényes témával, azonban a mai világban, amikor már a legtöbb kisiskolás korú gyerekek saját telefonja és hozzáférése van az online térben elérhető tartalmakhoz, a legjobb, amit tehetünk a gyerekünk védelméért, az az, hogy beszélünk neki a szexualitásról, ha érthetővé tesszük számukra bizonyos kérdéseket – mutatott rá a magyarországi

Fotók: a KultFeszt Facebook-oldala

pszichológus, aki szerint a világot nem tudjuk megváltoztatni, de azt elérhetjük, hogy a gyerekeink a lehető legjobban fel legyenek készítve a szükséges ismeretekkel.

A felvilágosított kamaszok felelősségteljesebbek

Mint mondta, tévhit, hogy a szexuális nevelés korán elkezdett nemi élethez vezetne, éppen ellenkezőleg, a tapasztalat az, hogy azok a gyerekek, fiatalok, akik részesülnek megfelelő felvilágosításban, sokkal felelősebben állnak a témához, illetve védettebbek lesznek mind a szexuális ragadozókkal szemben, mind pedig a nemi betegségekkel és nem kívánt terhességekkel szemben.

Marosvásárhelyi előadásában

Barcs Kriszta igen aggasztó statisztikákat is ismertetett, sajnos a tinédzserkori terhességek terén európai viszonylatban Magyarország és Románia is élen jár, például míg Hollandiában a 2020-as adatok szerint ezer születésből négy esetben volt tinédzserkorú az anya, Magyarországon ez az arány ennek a hatszorosa, ezer születésből 24 esetben volt kiskorú az anya, Romániában pedig még riasztóbb ez a szám, 93 lány vált anyává. Vannak európai országok, ahol az iskolákban külön hetet szentelnek a szexuális felvilágosításnak, a gyerekek a korosztályuknak megfelelő információkhoz jutnak hozzá, Magyarországon és Romániában azonban továbbra sem tulajdonítanak ennek kellő jelentőséget.

A szülőnek kulcsszerepe van

A szakember úgy véli, szülőként sok esetben próbáljuk kerülni a témát, vagy elviccelni, elbújni a mese mögé, mondván, hogy gólya hozza a kisbabát, vagy van ország, ahol azt mondják, a káposztaföldön találják a gyerekeket. A pszichológus szerint bár a mai szülőknél lehet, hogy nincs könnyű dolguk ezen a téren, hiszen nem biztos, hogy gyerekként beszéltek erről nekik a szüleik, így nincs mintájuk erre, fontos tudatosítani, hogy a felvilágosítás terén a szülőnek van kulcsszerepe, hiszen ő ismeri a gyerekét a legjobban, és tudja, hogyan közelítsen a témához a gyerek életkorának és jellemének megfelelően. Az iskolában ugyanis, ha van is felvilágosítás, az inkább a „kényszeretetéshez” hasonlítható, hiszen általában a biológiaórán némi anatómiai ismeretekkel letudják a dolgot, tehát nem akkor és azt kapja a gyerek, amire az adott életkorban éppen szüksége van. Ugyanakkor a tanár eleve hatalmi pozícióban van, tehát nem biztos, hogy olyan bizalommal tudják feltenni neki a kérdéseiket a diákok, ahogyan azt ideális lenne – tette szavá a pszichológus.

A harmadik közeg, ahol sajnos sok gyerek szembesül a szexualitással, az a minket körülvevő világ, a médián keresztül, ez viszont egy olyan dömping, ami senkinek nem tesz jót, hiszen a túlszexualizált reklámoktól a filmekben látható jelenetekig, egész kicsi korban jönnek velük szembe nem nekik való tartalmak. Barcs Kriszta hangsúlyozta, manapság már a legtöbb gyerekek hozzáférése van a mobiltelefonhoz, ahol egy kattintásra van a pornográf tartalmaktól, a becslések szerint az online tartalmak mintegy harminc százaléka ilyen. Sajnos a gyerekek nagy része számára ebben merül ki a szexuális felvilágosítás, viszont ez egy nagyon szerencsétlen formája, hiszen nagyon torz képet közvetít a szexualitásról, káros sztereotípiákat látnak a gyerekek, a pornográf tartalmak ugyanis nagyon erőszakosak, tárgyiasítanak, tele vannak a nőket lealacsonyító képekkel.

Az egyik leggyakoribb tévhit: „az én gyerkem nem lát ilyet”

Mint mondta, számos tévhit él a szülőknél ezen a téren, az egyik leggyakoribb, hogy az ő gyerekük nem lát ilyet. Sajnos ez nem igaz, hiszen szűrőprogramokkal hiába védi ki ezek felbukkanását a gyerek által használt készüléken a szülő, egy társa telefonján, vagy bárhol a környezetében szembesülhet vele. A legjobb tehát amit tehetünk, hogy feltételezzük, hogy fog ezzel találkozni, és időben felkészítjük erre – tanácsolta a pszichológus.

Nem lehet letudni egy nagy beszélgetéssel

A pszichológus szerint a felvilágosítás nem egyetlen nagy beszélgetés kell legyen kamaszkorban, hanem sok-sok kis beszélgetésből álló sorozat. Az első lépéseit a sze-

xuális felvilágosításnak már akkor el kell kezdeni, amikor a gyerek az első lépéseit megteszi, hiszen nem mindegy, hogy kicsi korban például hogyan nevezzük meg számára a saját intim testrészeit. Ezekkel az apró lépésekkel kezdünk el alapozni, hiszen ez a kisgyerekkortól a kamaszkorig tartó folyamat. Az a jó, ha mindig egy kicsit előre tekintünk, ha tudunk előzőleg, már kisiskolás korban beszélni a kamaszkori változásokról, hogy ne meglepetésként érje őket. Alapvetően a gyerekek nem kérdeznek erről maguktól, nekünk, szülőknél kell előjönnünk a témával. Minél kisebb egy gyerek, annál mesészerűbben fogalmazunk, óvodás korban fontos a testrészek megnevezése, lehet mesélni nekik arról, hogyan növekszik a pocakban a kisbaba – tanácsolta Barcs Kriszta.

Kisiskolás korban már részletebben beszélhetünk a születésről és a testi változásokról, hiszen egyes lányok akár kilenc-tíz évesen menstruálni kezdenek, ezért fontos, hogy már előzőleg beszéljünk erről, mondjuk el, hogy ez egy teljesen természetes dolog, hogy ne érje őket meglepetésként, és ne ijedjenek meg. Mivel ebben a korban már sokan kapnak saját mobiltelefont, fontos, hogy a szűrőprogramok telepítése mellett, fel is hívjuk a gyerekek figyelmét, hogy nem kell mindent végignézni, ami az online térben esetleg szembejön vele, ugyanis vannak olyan tartalmak, amelyek nem neki valók.

A prepubertás időszakban már kezdenek megjelenni a testi változások, és különösen fontos tudatosítani a gyerekekben, hogy mindannyian mások vagyunk, rávezetni őket az egyéni különbségek elfogadása, jó felhívni a figyelmüket arra is, hogy ami a médiából árad, az nem feltétlenül valós, nem feltétlenül az a jó, ami menő, hanem ragaszkodhatnak a saját értékrendjükhöz. A 15–18 éves korosztályhoz tartozó kamasszal már érdemes a párkapcsolatok érzelmi oldaláról is beszélgetni, arról, hogy mi számít elfogadhatónak egy párkapcsolatban, hogyan mondjanak nemet, és miként tartsák tiszteltben mások akaratát, illetve hogyan ismerjék fel a bántalmazó kapcsolatokat.

Előadása végén a pszichológus néhány könyvet, illetve filmet is ajánlott a teremben ülő szülőknél. A kisebb gyerekeknek szól Marie-Claude Monchaux *A néhány éves kislány* című könyve, a kamaszlányoknak pedig kiváló olvasmány lehet Hoppál Bori *Az én testem* című kiadványa. Ugyanakkor az előadó saját, *Így működik a szerelem* című könyve is rendkívül hasznos olvasmány lehet a szülők és kiskamaszok számára. Felnőtteknek ajánlotta többek között a *Csapda a neten* című dokumentumfilmet, amely az online világban zajló szexuális visszaélésekről, a szexuális ragadozók jelentette veszélyekről nyújt átfogó képet, valamint a *Remélem legközelebb sikerül meghalnod* című magyar filmet, amely a kamaszoknak kínál rálátást az online tér veszélyeire, a bullying jelenségére.

Prosztatárak: a férfiakat érintő egyik leggyakoribb daganattípus

Időben kezelve gyógyítható – mégis kevesen járnak szűrésre

A prosztatatarák a férfiakat érintő egyik leggyakoribb daganatos betegség, évente Romániában mintegy tízezer új esetet diagnosztizálnak. Bár időben felismerve nagyon jók a gyógyulási esélyek, sajnos magas az elhalálozási arány, ugyanis a betegek több mint felénél előrehaladott stádiumban kerül csak diagnosztizálásra a prosztatatarák. Éppen ezért a szakemberek nem győzik hangsúlyozni, hogy a rendszeres szűrővizsgálat életet menthet. A korai felismerés és a szűrővizsgálatok fontosságáról, a túlélési esélyekről **dr. Balázs Boglárka** onkológus rezidens orvossal beszélgettünk.

Menyhárt Borbála

– Novemberben a férfiak egészségére terelődik a hangsúly. Onkológusszemmel melyek a leggyakoribb daganatos megbetegedések, amelyek az erősebbik nemet érintik?

– A férfiak esetében Romániában a következő három nagy daganattípus a leggyakoribb: a tüdőrák (kb. 22-23%, ez rendelkezik a legmagasabb halálozási rátával), a prosztatatarák (kb. 19-20%) és a vastagbélrák (kb. 12-14%). Ezek együtt a férfiak daganatos megbetegedéseinek több mint 50%-át teszik ki. A prosztatatarák Romániában 100 ezer férfiből átlagosan 64-et érint, évente több mint 10 ezer új eset kerül a nyilvántartásba.

Jelentős különbségek vannak a halálozási arány tekintetében is, a GLOBOCAN 2022-es adatai szerint Romániában a férfiak daganatos elhalálozási aránya kb. 35-40%-kal magasabb, mint a nőké. Ez betudható a gyakoribb alkohol- és dohánytermék-fogyasztásnak, a későbbi diagnosztizálásnak (jellemzően később fordulnak orvoshoz), illetve a szűréseken való alacsony részvételnek (a prosztatatarák szűrését szolgáló PSA-vizsgálatot az 55 év feletti férfiak alig 20%-a végezteti rendszeresen), illetve a nehezebb munkakörülményeknek.

Összességében tehát elmondható, hogy a férfiak körében a megelőzés és a szűrés tudatossága sajnos alacsonyabb, mint a nőknél. Ezért a novemberi hónap célja nemcsak a prosztatatarákra való figyelemfelhívás, hanem a férfiak általános egészségtudatosságának növelése is.

– A prosztatatarák okoz-e tüneteket a kezdeti fázisokban, vagy csak akkor, amikor már nagy a baj? Mely tünetek esetén ajánlott a férfiaknak orvoshoz fordulni?

– A prosztatatarák legtöbbször tünetmentes a kezdeti fázisokban – ez az egyik legnagyobb kihívás, mert a daganat lassan nő, és sem fájdalmat, sem vizeelési panaszt nem okoz, akár éveken keresztül. Az idő múlásával a következő tünetek jelenhetnek meg: vizeelési nehézség, gyengült vizeletsugár, gyakori vizeelési inger, amely főleg éjszaka jellemző, égő vagy fájdalmas vizeelés, véres vizelet vagy ondó, fájdalom a deréktájon. Néha nem is az alapbetegség tünetei viszik orvoshoz a beteget, hanem a már megjelent csonttáttétek miatti fájdalom indítja el a vizsgálatok sorát, ezek főleg a

csípőt, bordákat, csigolyákat érintik.

– Jellemző-e, hogy a páciensek többsége csak a betegség előrehaladott fázisában fordul orvoshoz?

– Igen, sajnos ez nagyon jellemző, különösen Romániában, ahol nincs szervezett szűrőprogram prosztatatarákra, csak sporadikus mozgalmak. A Román Onkológiai Társaság (SNOMR) és a Globocan 2022-es adatai szerint a prosztatatarákos betegek több mint fele (kb. 55-60%) előrehaladott stádiumban (III–IV.) kerül diagnosztizálásra. Összehasonlításképpen elmondhatom, hogy Nyugat-Európában ez az arány 20-25%, mivel ott a PSA-alapú szűrés és az urológiai vizsgálatok rutinszerűek. Ennek több oka is lehet, a fent említett alacsony szűrési hajlandóságon kívül fontos megemlíteni az ódzkodást a rektális vizsgálatról vagy a korlátozottabb hozzáférést urológiai szakrendeléshez vidéken.

– Amennyiben a családban volt precedens, az kockázati tényezőnek számít, hajlamosít a betegség kialakulására?

– Határozottan igen, a családi halmozódás jelentős kockázati tényező a prosztatatarák esetében. Ha apánál vagy testvérnél előfordult prosztatatarák, a betegség kockázata két-háromszorosára nő, sőt ha két vagy több közeli rokon érintett, akkor a rizikó akár öt-hétszeresére emelkedhet, ezért amennyiben valaki családjában halmozottan előfordul a prosztatatarák, ajánlott a rendszeres PSA-vizsgálatot és urológiai konzultációt már 40 éves korban elkezdni.

Bizonyos örökletes génmutációk (például BRCA1, BRCA2) tovább növelik a kockázatot – ezek nemcsak prosztatatarákra, hanem emlő- és petefészekrákra is hajlamosítanak (tehát ilyenkor a női felmenők daganatos kórtörténetét is figyelni kell). Ezek a férfiak jellemzően fiatalabb korban (50 év alatt) betegednek meg, és a kialakult daganatuk agresszívebb lefolyású lehet.

– Egészséges férfiaknak mely életkorban ajánlott elkezdni szűrővizsgálatra járni, és milyen gyakorisággal?

– A nemzetközi ajánlások egybeesnek a romániai ajánlásokkal, ezek alapján 50 éves kortól javasolt a szűrés megkezdése, ez tartalmazza a PSA-vérvizsgálatot (prostataspecifikus antigén) és az urológiai tapintásos vizsgálatot. Negatív

Dr. Balázs Boglárka

eredmények esetén ez két évente ismételhető.

Emelkedett kockázat esetén (pl. elsőfokú rokon, aki prosztatatarákos, vagy BRCA1/2-mutációhordozó) 40–45 éves kortól érdemes a vizsgálatokat elkezdni, ez esetben évente kell ismételni.

– A vérvizsgálat során egy megemelkedett PSA-érték minden esetben a prosztatata daganatos elváltozásaira utal, vagy más tényezők is okozhatnak magasabb értékeket, azaz nem kell azonnal pánikba esni?

– Nem, a megemelkedett PSA (prostataspecifikus antigén) érték nem jelent automatikusan rákos diagnózist, ezért is fontos rektális digitális vizsgálatot kiegészíteni azt.

Illusztráció

A PSA tulajdonképpen fehérje, amit a prosztatata mirigysejtjei termelnek, és bár daganat esetén is emelkedhet, számos nem malignus állapot is növelheti a szintjét: jóindulatú prostatamegnagyobbodás (BPH) (nagyon gyakori 50 év felett, a PSA-értéket akár kétszeresére is emelheti), prostatagyulladás (prostatitis), húgyúti fertőzés, de akár urológiai beavatkozások (pl. katéterezés, biopszia, cystoscopia) vagy kerékpározás, ejakuláció a vizsgálat előtti 48 órában is okozhat fals pozitív eredményt, ezért sok esetben magasabb érték esetén javasolják az ismételt vérvételt néhány hét után. Ha a PSA továbbra is emelkedett, urológiai kivizsgálás és szükség

esetén kismedence-MRI következik, biopsziát csak megalapozott gyanú esetén végeznek.

– A korai stádiumban felfedezett prosztatatarák gyógyítható-e?

– A lokalizált (korai) prosztatatarák – vagyis amikor a daganat még csak a prosztatán belül helyezkedik el, és kis méretű, szinte teljes mértékben gyógyítható, alacsony visszaesési rátával, többféle kezelési lehetőséggel. Ebben az esetben az ötéves relatív túlélés 98-99%, magyarul a korai prosztatatarákos betegek 98-99%-a életben van 5 év elteltével is. Ilyen esetben megoldást jelenthet a prosztatata sebészeti eltávolítása (radikális prostatectomia), klasszikus vagy laparoszkópos módon (főleg jó általános állapotú betegeknél), kuratív radio-terápia külső besugárzás vagy belső applikátor (brachyterápia) formájában (főleg idősebb betegeknél, vagy ha a műtét ellenjavallt), illetve kiegészítő hormonterápia, amely a férfi nemi hormon, a tesztoszteron szintjét csökkenti (úgynevezett androgén deprivációs terápia), melynek időtartama általában 3 év, de indokolt esetben több is lehet.

Válogatott esetekben szóba jön az aktív megfigyelés: kis kockázatú, lassan növekvő daganatoknál a beteg szoros kontroll alatt marad (PSA, MRI, biopszia), és csak előrehaladás esetén kezelik, ezzel elkerülve a túlkezelést.

Természetesen mindegyik gyógy-módnak megvannak a maga előnyei

és hátrányai. A radikális prostatectomia lényege a prosztatata, az ondóhólyagok és esetenként a környező nyirokcsomók teljes eltávolítása, tehát egy hosszabb félépülési idővel járó műtétről van szó. Előnye, hogy műtét után végleges szövettan segít a pontos diagnózisban, stadializálásban, hátránya, hogy a betegek 10 %-ánál vizelettartási zavar, 30-70%-nál pedig erekciózavar jelentkezhet. A radio-terápia – akár külső besugárzás, akár brachyterápia formájában – szintén kuratív lehetőség, különösen akkor, ha a műtét nem javasolt. Hatékonysága hasonló a műtéthez, mellékhatásként jelentkezhet húgyúti irritáció, hasmenés, fáradékonyság vagy libidó-

csökkenés, illetve, ha esetleg a daganat kiújul, akkor a műtét a sugárkezelt területen bonyolultabb lehet. A hormonkezelés gyakori mellékhatásai közé a hőhullámokat, csökkent libidót, csonttritkulást sorolhatjuk. A prosztatatarák kezelése ma már rendkívül személyre szabott: az orvosok minden esetben figyelembe veszik a beteg életkorát, általános egészségi állapotát, a daganat agresszivitását, valamint azt, hogy a daganat kizárólag a prosztatában helyezkedik-e el, vagy már túlnőtt rajta.

A prosztatatarákból való gyógyulás nem ér véget a kezeléssel – a követés, a testi és lelki felépülés épp olyan fontos része a folyamatnak, mint maga a terápia. A sikeres beavatkozás, sugárkezelés, hormonkezelés után a betegek többsége teljes életet élhet, de ehhez rendszeres orvosi kontroll szükséges, melynek célja egy esetleges kiújulás gyors felfedezése. Az első két évben általában 3–6 havonta, később évente történik PSA-vizsgálat, képalkotó vizsgálatokkal kiegészítve. A fizikai gyógyuláson túl sok férfi számára kihívást jelent a pszichés alkalmazkodás: a diagnózis, a műtét és az életminőséget érintő változások – például a vizelettartás átmeneti nehézségei vagy a szexuális funkciók csökkenése – komoly érzelmi terhet jelenthetnek. Az életmódváltás is jelentős szerepet kap a felépülésben: a rendszeres, mérsékelt testmozgás (séta, úszás, kerékpározás), az egészséges, zöldegekben gazdag étrend, az alkoholfogyasztás mérséklése és a dohányzás kerülése mind javítják a hosszú távú életkilátásokat, és csökkentik a betegség kiújulásának esélyét. A mediterrán típusú étrend, amely sok zöltséget, halat, olívaolajat és teljes kiőrlésű gabonát tartalmaz, különösen kedvező hatású.

– Milyen az elhalálozási arány a prosztatatarákkal diagnosztizált férfiak esetében?

– A prosztatatarákban, bár sok esetben jól kezelhető, az elhalálozási arány továbbra is jelentős, főleg a késői diagnózis miatt. Európában a betegség a férfiak második leggyakoribb daganatos halál oka, a mortalitás kb. 10-12/100 000 férfi/év, az 5 éves túlélés 85-90%. Romániában évente mintegy 8-9 ezer új esetet és 2-2,5 ezer halálestet regisztrálnak, ami azt jelenti, hogy minden negyedik beteg meghal a betegség következtében. A prosztatatarák miatti elhalálozás első sorban korai felismeréssel és célzott megelőzéssel csökkenthető.

A legfontosabb lépések ennek érdekében a rendszeres, ideális esetben országos szintű szűrőprogramok bevezetése és az ezen programokon való részvétel megkönnyítése, a megfelelő lakossági felvilágosítás és a hiteles informálódás lennének a férfiak egészségtudatosságának növelése érdekében. Ezzel együtt kiemelten fontos az egészséges életmód promoválása, illetve a kórkép és a kezelések multidiszciplináris megközelítése, a sebészeti-sugar-terápia-onkológia összehangolt döntései segítségével.

Enikő receptjei

Rózsa Enikő

FINOM ZÖLDSÉGLEVES HÚSGOMBÓCCAL

Először is felvágjuk a sárgarépát (2-3 darab), egy karalábét, egy kisebb zellergyökeret, két szál petrezselyemgyökeret és két krumplit, majd egy kis olajon megdinszteljük a hagymát és a murkot. Ezután hozzáadjuk a felkockázott zöldségeket, felöntjük vízzel, és fűszerezzük (szemes bors, két cikk fokhagyma, négy húsleveskocka, pici só). Amikor a zöldségek már majdnem puhák, akkor formázzuk meg a húsgombócokat, és belefőzzük őket a levesbe, amíg minden szépen megpuhul. A húsgombócot 50 dkg darált húsból készítem, ízlés szerint fűszerezem, és egy tojással jól összegyúrom. Egy szelet káposztát kockára vágva, és egy kisebb piros kápiapaprikát is belefőzök a levesbe, majd tálaláskor vagdalt petrezselyemmel és kevés majoránnával, valamint egy vagdalt mentalevéllal fűszerezem.

VAJBAN PÁROLT PULYKAMELL, HÁZI MOZZARELLÁVAL

A pulykamelleket először enyhén kipotyoljuk, hogy szép egyenletes vastagságúak legyenek, majd sóval, borssal és egy kevés rozmaringgal fűszerezzük. Egy serpenyőben felolvasztunk néhány kanál vajat egy kevés olívaolajjal, beledobjuk az apróra vágott fokhagymát, és óvatosan megfuttatjuk

benne, annyira, hogy ne piruljon meg túlságosan. A pulykamelleket ezután a serpenyőbe tesszük, mindkét oldalukat aranybarnára sütjük, majd egy kevés fehérborral vagy vízzel felöntjük, lefedjük, és lassú tűzön pároljuk, amíg omlós lesz. A mozzarellaszeletet a húsról vagy hús mellé helyezzük. Ha azt akarjuk, hogy ráolvadjon a sajt, visszatesszük, és lefedjük. A végén a húsról locsolunk egy keveset a serpenyőben maradt vaj-fokhagymás saftból, friss bazsalikomlevelekkel és egy kevés reszelt citromhéjjal díszítjük, ami felfrissíti az ízeket. Tálalhatjuk paradicsomszeletekkel, de reszelt káposztával, tejszínes rizottóval, vajás burgonyapürével vagy egyszerűen friss zöldsálatával.

SÖRBUNDÁS TŐKEHALFILÉ METÉLŐHAGYMÁS KRUMPLIVAL

A tőkehalfilét megtisztítjuk, majd enyhén megsózzuk és borsozzuk, hogy érvényesüljön az íze. Ezután elkészítjük a sörtesztát: egy tálban a lisztet simára keverjük hideg sörrel és egy tojással, hozzáadunk egy csipet sót, egy kevés borsot, és addig keverjük, amíg selymes, sűrű, de könnyű tésztát kapunk. Egy mélyebb serpenyőben bő olajat forrósítunk. A haldarabokat először egy vékony réteg lisztbe forgatjuk, majd belemerítjük a sörtesztába, és óvatosan a forró olajba helyezzük. Mindkét oldalát aranybarnára sütjük, amíg a bunda ropogós, a hal húsa pedig omlós lesz. Ezután papírtörlőre szedjük, hogy a felesleges olaj lecsepegjen.

Közben elkészítjük a metélőhagymás krumplit. Ehhez a burgonyát meghámozzuk, majd kb. fél centi vastag szeletekre vágjuk. Sós vízben addig főzzük, amíg éppen megpuhul, de nem esik szét. Leszűrjük, és egy nagy serpenyőben felolvasztunk egy kevés vajat. A még meleg krumpliszeleteket a vajra tesszük, finoman átforgatjuk benne, majd megszórjuk apróra vágott friss meté-

lőhagymával. Enyhén megsózzuk, és néhány pillanatig hagyjuk, hogy az ízek összeérjenek, de a krumpli megőrizze a formáját és a finom, vajás fényét. Tálaláskor a ropogós sörtesztás tőkehalat a metélőhagymás krumpli mellé helyezzük, és az egészet meglocsolhatjuk egy kevés olvasztott vajjal vagy pár csepp citromlével.

GRÁNÁTALMÁS, FEHÉR CSOKIS SAJTORTA

Először elkészítjük az alapot: darált háztartási kekszet összekeverünk olvasztott vajjal, amíg enyhén nedves, morzsás állagú masszát kapunk. Ezt a keveréket egy tortaforma aljába nyomkodjuk, és előmelegített sütőbe néhány percre betesszük, hogy kissé megpiruljon és megszilárduljon. Ez adja majd a ropogós, vajás alapot a torta alá.

Közben elkészítjük a krémet: egy nagy tálban 80 dkg Philadelphia krémsajtot és 20 dkg mascarponét simára keverünk cukorral és egy kevés vaníliával. Amikor a keverék selymes, hozzáadunk hat tojást, egyesével, mindig alaposan elkeverve, hogy a krém könnyű és egynemű maradjon. Ezután beleolvasztjuk a vízgőz felett megolvasztott fehér csokoládét, és óvatosan, lassú mozdulatokkal beledolgozzuk a masszába. Végül beleforgatunk néhány kanálnyi friss gránátalmamagot, ami szépen eloszlik a krémbe.

A kész keveréket a kihűlt kekszalapra öntjük, elsimítjuk a tetejét, és a tortaformát egy vízzel félig megtöltött tepsibe helyezzük, hogy a torta kíméletesen, gőzösen süljön. Közepes hőfokon addig sütjük, amíg a széle megszilárdul, de a közepe még enyhén remegős – így lesz igazán krémes és nem száraz. Miután megsült, hagyjuk a sütőben kihűlni, majd legalább egy éjszakára hűtőbe tesszük, hogy teljesen összeálljon. Másnap, tálalás előtt, a torta tetejét bőven megszórjuk friss gránátalmamagokkal. Egy igazi ünnepi desszert, amely mindig lenyűgözi a vendégeket.

Jó étvágyat kívánok!

Utazás a múltba és belső világunkba

Lélektájakra hív Lukács Adél Vanda kiállítása

November 21-én 19 órától nyílik meg Marosvásárhelyen, a Studium HUB digitális kiállítóterében *Lukács Adél Vanda* önálló kiállítása, a *Lélektájak*, amely két, egymáshoz szorosan kapcsolódó, mégis önálló művészeti projektet mutat be: *Ősidők átjárói* és *Otthont teremtő világok*. A tárlat a művész elmúlt két évének anyagát foglalja össze – két vizuális világot, amelyek a természet, az emlékezés és a gyógyulás témáit járják körül.

Lukács Adél Vanda 1998-ban született Csíkszeredában, és már akkortól művésznek készült, hogy kézbe tudta venni a ceruzát. 2004-ben, hatévesen azt mondta a szüleinek, hogy a művészeti iskolába akar menni, és ők hallgattak rá – egészen az érettségig ott is maradt, majd az iskolát művészeti egyetem követte Marosvásárhelyen. Azóta is a művészet különböző területein dolgozik, bővítve a festészet horizontját az illusztrációval és dízajjal.

– Az alkotás számomra az élet alappillére, nélkülözhetetlen, csodálatos velejárója, az a tevékenység,

amely közben a külvilág megszűnik egy pillanatra létezni. A véremlen hordozom a művészettörténet, a természet és a kultúra iránti szenvedélyt, ami a hétköznapijaim fontos alkotóeleme. 2020-ban, a szüeim halálát követően egy fontos fordulópontra jött el az életemben, amikor az alkotói motivációm és céljaim

visszafordíthatatlanul átalakultak. Ekkor vált számomra a művészet igazi, mély értelemben vett hivatássá. Ráéreztem, hogy olyan gyengéd eszköz van a kezemben, amely által az emberi történetekről, a szenvedésről és gyógyulásról vizuális kapaszkodókat alkothatok – olyan tereket, amelyek mások számára se-

gítséget nyújtanak az önreflexióra, a gyász feldolgozására és a belső béke keresésére. A lelki világunk bonyolult labirintusához egy kézfelfogható, mégis képzeletbeli, metaforikus térképet készítek, mely minden festményemmel egyre nagyobb területet fed le. Azt hiszem, ez a projekt életem végéig velem marad, és apránként rajzolódik majd ki az összkép. A művészet számomra nem a szexáció, hanem az empátia és a gyógyulás tere – egy vizuális nyelv, amely segít kimondani azt is, amit szavakba önten nehéz. A fájdalom nemcsak rombol, hanem formál is. Lassanként átváltoztat minket belülről. A hétköznapi apró történéseit új szemmel kezdjük látni, és a legkisebb dolgok is mély érzéseket, gondolatokat ébresztenek bennünk, olyasmiket, amik korábban nem léteztek – vallja az alkotó. Munkáinak fókuszában a mentális egészség, a gyász és a belső tájak vizuális feltérképezése áll.

A tárlat kiállításai:

Ősidők átjárói (2024)

Az Ősidők átjárói sorozat a természet történelmi erejét és kollektív emlékezetünket hozza a felszínre. A művek a természet titkos kapuit ábrázolják, amelyek révén megérthetjük, hogy az idő és a történelem öröksége mindannyiunkban él, visszavezet minket egy nyugodtabb térbe, és új perspektívát nyújt a modern élet problémáihoz. Arra figyelmeztet, hogy meg kell védenünk a

földet, és ezt az ősi, élő kapcsolatot.

Otthont teremtő világok (2023)

A sorozat a mesék egyetemes értékkincseiből és a természet archetipikus motívumaiból merít inspirációt. Az alkotások célja, hogy olyan belső terek megidézésén keresztül nyújtsanak esztétikai és érzelmi menedéket, amelyek a gyermeki békesség és biztonság élményét idézik fel.

Vanda művészi eszköztárában a lírai narratíva, a szimbolizmus és a színpszichológia egyaránt szerepet kap. Célja, hogy képei ellensúlyozzák a mindennapok negatív hatásait, az emberi élet katasztrófáit és veszteségeit, és lehetőséget kínáljanak az elmélyülésre, önreflexióra, egy nyugodtabb állapot elérésére. A *Lélektájak* kiállítás egyszerre a múltba és a belső világunkba vezető utazás. Egy olyan tér, ahol a természet, az emlékezés és az emberi lélek találkozik – és ahol a művészt gyógyító ereje finoman, csendesen, mégis mélyen hat.

A november 21-i megnyitót követően a tárlat január 31-ig lesz látogatható hétköznaponként 8–21, szombatonként 9–13 óra között.

Erre az időszakra Lukács A. Vanda, közösen a KULTfeszt főszervezőjével, Bota Melindával különböző kulturális eseményeket és művészeti workshopokat tervez a kiállítás helyszínén. A további részletekről a lav.ness és a KULTfeszt Facebook-oldalán közölnek majd információkat.

Egy zenei műfajt teremtő katona (2.)

Szilágyi Mihály

Ami Giovanni de’Bardi gróf palotájában történt, az nem csak korzakalkotó, hanem immár fél évezredre meghatározta a zene irányvonalát. Megszületett ugyanis az elképzelés az ókori görög dráma zenével való felfrissítéséről. Így kapta maga a műfaj is a dramma per musica – mai szóhasználattal élve az opera – megnevezést.

Mivel maga a dramma per musica egy rendkívül érdekes zenei műfaj, fontos, hogy a kialakulását és annak körülményeit szemügyre vegyük.

Gyakran említi a magyar szólás, hogy két dudás egy csárdában... Ez a meglátás arról szól, hogy még a komoly emberek, vagyis a zenészek is képesek nagy ritkán egymás ellen

tenni kisebb-nagyobb csínytevéseket.

Bardi gróf palotájában minden bizonnyal sok szót elmosott a pincei lé hulláma, de a végeredmény ma is tetten érhető az operában. Krónikások írják, hogy már-már inkvizíciós tiltások léptek életbe, hogy megakadályozzák a túlzott és érthetetlen polifóniát. Giovanni Pierluigi da Palestrinának egyik hatszólamú műve volt az etalon, amiről azt mondták, aki nem képes ennyi szólamban kifejezni magát, az „ne fogjon a húrok pengetéséhez”. Szóval a Camerata Bardi gróf szellemi vezetésével régi és egyben újszerű ötleteket tett gyakorlativá. Bizonyára sokan meglepődtek, amikor meghallották az első recitativót. A recitálás, vagyis egyszerű dallammal elénekelt tartalom újdonságképp

hatott a sokszoros polifónia világában: egyszerű mondanivaló egyszerűen elmondva.

A Camerata – vagyis a kamarazenekar, ami egy szobában elfér – igyekezett megfelelni az új ötleteknek. A csapat már 1573 óta összeszokott, sokat muzsikáltak és tanácskoztak együtt, és nem megújítani, hanem reformálni – azaz az ókori tökéletességhez igazítani – szerették volna a zenét. A végeredmény azonban egy rendkívül újszerűen ható találmány lett: megteremtették a zenés színpadi drámát.

A dramma per musica – vagyis az opera – már megjelenése előtt előrevetítette mindazt, amit mai napig nem sikerült levetköznie a műfajnak: a versengést. Versengés azért, hogy ki a legszebb, ki a legjobb, ki a leginkább kedvelt előadó. Még meg sem jelent az opera, máris megjelentek a feszültségek.

Jacopo Peri 1598-ban, a Daphne bemutatójakor mondta, hogy „feladva minden addig ismert vokális írásmódot, teljesen átadtam magam e vers által megkövetelt beszédutánzásnak”. Amint ezt kijelentette, felhördült a muzsikustársaság – talán mégsem olyan komoly emberek, mint véltük. Giulio Caccini végtelenül bosszús volt, hogy Peri magáénak mondta a találmányt, vagyis a recitativót. No, sebah, lesz még olasz

bosszú a világon! Caccini azon nyomban megtiltotta tanítványainak – valószínűleg sok énekes lehetett közöttük – Jacopo Peri további műveinek megtekintését. Jacopo Peri immár második operáján dolgozott (az elsőről, a Daphnéről nem sokat tudunk). Az Eurikét IV. Henrik francia király és Medici Mária esküvőjére komponálta, ugyanis a Bardi család szorosan összefonódva élt a Medici családdal. Caccini nem habozott, ő is ugyanezt a témát ültette zenei alapokra, és éjt nappallá téve azon dolgozott, hogy hamarabb befejezze művét, mint riválisa. Tény, hogy Giulio Caccini Euridikéje hamarabb jelent meg immár nyomtatásban, mint Jacopo Peri műve.

Giovanni de’Bardi, aki maga is próbálkozott komponálással, és néhány madrigált is írt, nemcsak arról ismert, hogy az ő irányításával alakult ki az opera műfaja, hanem sporttörténeti jelentőségű művet is papírra vetett. Mivel kitűnő irodalmárként ismerte az antik irodalmat, a tollforgatásban is megállta a helyét. A Discorso sopra ’l giuoco del calcio fiorentino című, a firenzei futballról írott könyve először 1580-ban jelent meg, és egy, az amerikai focihoz vagy rögbihez hasonló játék menetét és szabályait foglalta össze.

Visszatérve Giovanni de’Bardi operához kötődő jelentőségére, fontos tudnunk, hogy írt néhány színdarabot is, melyeknek intermezzóiban saját zenei műveit mutatták be. Az intermezzo, a felvoná-

A firenzei futball címlapja

sok közötti idő amúgy a színpad átrendezésére rendeltetett, és hogy ez idő alatt a nézők ne unatkozzanak, szükség volt zenés-táncos szórakoztató közjátékokra.

Mivel házigazdája volt az opera kitalálóinak, akik között Vincenzo Galilei (Galileo Galilei csillagász apja), Claudio Monteverdi (az első fennmaradt opera szerzője) és a fent említett komponisták is jelen voltak, méltán mondhatjuk, hogy Bardi gróf is egyike volt az opera megteremtőinek.

Az 1612-es év szeptembere gyászos nap az opera történetében. Bár kevesen tudják, ekkor halt meg Giovanni de’Bardi, az opera első mecénása, aki nélkül valószínűleg sokat késett volna a műfaj kialakulása.

Látkép a firenzei labdajátékokról

Jules Renard francia író figyelmeztetését idézzük a rejtvény fősoraiban.				TÉNYEZŐ		MAGAS PART	INDÍTÉK SZELLEMI ALKOTÓ	ODA-VISSZA FÉRFINEV	FEJETLEN SERIF!	LAPSZÉL	FÉRFINEV (ÁPR. 2.)	LATIN CSONT ARANY KÖZÉPEN!		SPANYOL ÉS NÉMET AUTOJEL	RÓMAI 1002	BESZÉLŐ	FRANCIA ARANY SZINTÉN		SPANYOL ÉS ROMÁN AUTOJEL		LOPKODÓ
				1.																	E
				VÉGTAG			PÁPAI KORONA NOBILIS						BEJGLIFÉLE VÁLTOZÁS IRÁNYA				DÜLEDÉK NÉLKÜL (LATIN)				
				KIRÁLYI SZÉK RÖVID VÍVÓ-ESZKÖZ				HARC-VONAL OSZTRÁK RÉGIÓ						BENN KINT! KIÁRAD			ÉLETÚT FÉLIG!				
MŰKED-VELO	2.	PAR ... (LÉGI POSTA)	MAGYAR SZLOVÁK A 7 VEZÉR EGYIKE				LATIN ÉS NÉVELŐ		ÉTLEN GÉNI! LYUKAS GOMB!			HÁRFA RÉSZEI! BÁNAT			RÓMAI 502 OROSZ IGEN				A NAGY VARÁZSLÓ IDŐMÉRŐ		
						BARÁT (SPANYOL) RUHÁT VASAL					A HÁZBA JUTTATÓ VISELKE-DÉSMÓD						JAPÁN DRÁ-MAI MŰFAJ MEZ			NÉVELŐ SZÁNTÓ-ESZKÖZ	
NEMI JELLEG					DÉLSZLÁV NÉP PARIPA					DOLOG KAPACITÁS-EGYSÉG						NAGYOBB HELYISEG KESERŰ ANYAGOK					
SZERB VÁROS				RÓMAI 51 ALARM			ÁSVÁNYI FÜSZER SAVCSEP-PEKI		NOBEL-DÍJAS ÍRÓ (DARIO) LATIN ÉS			A DUMA HATÁRAI! ROMÁN EMBER			ARRAFELE! ATTÓL KEZDVE!			AMELY SZEMÉLY SZOLMIZÁ-CIÓS HANG			
SKÁLA-KEZDET			AZ ÓRÓK VÁROS NÉMA NÉMA!				ALÁNYÚJTÓ ARRA A HELYRE						HORGÁSZ-ZSINÓR SZOBROT KÉSZÍTŐ					KETTŐBŐL KETTŐ! RÁNC			
.... INNI JÓL TUDOK (PETÓFI) CIN				KOCSMA RÉSZE MAGATOK				ADU HALDOKLÁS						FED GLÉDA						MAGYAR AUTOJEL ARATI!	
		SAKKPARTI VÉGE VÉGTÉLEN TRADÍCIÓ!					SZLÁV HE-LYESLÉS TROMBITA-HANG		AZ ARGON VEGYJELE KÖLTŐI SÓHAJ			AZ ARZÉN VEGYJELE HÁROM (OROSZ)			FÁBA VÉS TÁVOL-KE-LETI NÉP			NŐI NÉV (JAN. 29.) KÉZI HOSSZ			
CÉGFÉLE (RÖV.)			RÓMAI 501 LYUKÁS GARAS!			NEM ISMER BE KIS ÁRAM-FORRÁS					ILION ... ALDA (USA SZÍ-NÉSZ)						SZÁMSZERŰ TÉNY BELEPŐ!				
TEHÁT (LATIN)				ERREFELE LE			SÓHAJ EZEN A HELYEN			NAGY TESTŰ PAPAGÁJ ESETLEN SATU!						IZOMBAN REJLIK VAN (NÉMET)				BERUGI! MEZTELEN MŰVESZI ALKOTÁS	
MÉHLAKÁS				IDEGEN FÉRFINEV SZELID VAD					KIS MÉR-TÉKBEN ENNEKI					DOHÁNYZÓ-ESZKÖZ ZOKOG					BANK-BETÉTI! LATIN BETŰ		
			ELŐLI TEST-RÉSZE EGYESI!				TOLLTÖLTE-LÉK OLASZ AUTOJEL					FINOMMŰ-SZERÉSZ KILO (RÖV)					ELMÉS JÁTÉK FÉLÉVI!				
TAKAR, BORÍT	L	L											IRODÁS MUNKAHELY								L.N.J.

November 6-i rejtvényünk megfejtése: A saját akaratodat sohasem gondolhatod másnak, mint szabadnak. Kant

Kötelező győzelem – hiányosságokkal

Bálint Zsombor

A nyeretlen Galac otthonában szerezte meg a kötelezőnek számító győzelmet a marosvásárhelyi városi sportklub kosárlabdacsapata. Mondhatnánk, hogy rajt-cél győzelmet aratott, hiszen a kikötővárosiak egyetlen pillanatig sem vezettek a mérkőzésen. Mi több, beragadtak a

rajtnál, hiszen a CSM az első hat és fél percben mindössze egyetlen pontot engedélyezett és 21-et szerzett, azaz gyakorlatilag húszpontos előnnyel indított. Innen azonban, ha nagyon szigorúan nézzük a számokat, a marosvásárhelyi együttes elvesztette a hátramaradt 33 percet. És nem a véletlen folytán, de nem is azért, mert Galac annyira kemény

ellenfélnek bizonyult, hanem azért, mert ismét nagyon sok hibát – és nagy hibát, hogy Faragó Pétert idézzük – követett el. Ikonikus marad a második negyedből, amikor Scott hozzávágta a labdát a palánk felé békésen poroszkáló, de a játékra nem figyelő Sántához...

Szerencsére a CSM még ezekkel a nagy hibákkal is sokkal jobb csapat, mint Galac, ám ezúttal több játékosnál éreztük úgy, hogy nem összpontosít eléggé, a kezdeti kiváló védekezés (ami a húszpontos előny megszerzését lehetővé tette) lankadt az idő múlásával. A statisztikai számokból nehezen lehet kihámozni, hogy mi az, ami működött, és mi az, ami kevésbé, mindenesetre nagyon fontos volt a harmadik negyedben Scott és Reljić két egymás utáni hárompontosa, amikor már három pontra zárkozott fel Galac, illetve Scott további kétpontosa, amellyel sikerült viszonylag tisztességes mérleggel zárni a negyedet, hiszen nyolc percig csupán tíz pontot tudott szerezni a csapat. Majd a meccset a harmadik negyed végi 11-0-s sorozat döntötte el végleg a marosvásárhelyiek javára.

A CSM következő mérkőzése

ma 19 órától lesz a Simon László sportcsarnokban, ahová az újonc, szintén nyeretlen Zsilvásárhely érkezik, tehát újabb kötelező győzelem várható el az együttestől. Hazai pályán, a közönség támogatásával pedig talán könnyebb is lesz. Mindenesetre abban bízunk, hogy

amennyiben a siker megszületik, és ezzel teljesül Faragó Péter ultimátumának feltétele (három győzelem a következő öt meccsen), a következő két találkozón is győzelemre játszik majd az alakulat (bár Nagyvárral egyáltalán nem lesz könnyű).

Fotó: a CSM Galac közösségi oldala

Vb-selejtezők: kilenc válogatott csatlakozhat Angliához

Kilenc nemzet labdarúgó-válogatottja csatlakozhat a már kijutott Angliához az európai világbajnoki selejtezősorozat mától szombatig tartó utolsó előtti fordulójában.

A legkényelmesebb helyzetben a legutóbb vb-bronzérmes horvátok vannak, akiknek hazai pályán már egy döntetlen is elég a Feröer szigetek ellen ahhoz, hogy bebiztosítsák a csoportelsőségüket.

Szintén a saját kezében a sorsa a három éve vb-ezüstérmes Franciaországnak, a Nemzetek Ligája-győztes Portugáliának, továbbá Hollandiának és Belgiumnak, ugyanis mind a négy együttesnek a győzelem repülőjegyet jelentene a tengerentúli seregszemlére.

A franciák éppen a közvetlen rivális Ukrajnát fogadják, a magyarok csoportjában éllovas portugálok Írországba látogatnak, míg a hollandok a lengyeleknél, a belgák pedig a kazahoknál vendégeskednek.

Érdekesség, hogy a három százszázalékos csapatból az ezúttal a szerbeket fogadó Anglia már kijutott, ugyanakkor Spanyolországnak és Norvégiának még az újabb siker sem jelentene biztos részvételt.

Előbbi akkor jut ki ebben a fordulóban a 2026-os vb-re,

ha Grúzia otthonában több pontot szerez, mint Törökország hazai pályán Bulgária ellen, míg utóbbi több pontot gyűjt Észtország ellen, mint Moldovában az olasz csapat.

Hasonló helyzetben van a svédeket vendégül látó svájci együttes is, amelynek a Szlovéniába látogató koszovói válogatottal szemben kellene növelnie a hárompontos különbséget ahhoz, hogy az utolsó kör előtt eldőljön az első hely és ezáltal a kijutás.

Az osztrák válogatottnak pedig a ciprusi sikere mellett arra lenne szüksége a vb-részvételhez, hogy a bosnyákok pontokat veszítsenek Románia ellen.

A 12 csoportból az első helyezettek kijutnak az Egyesült Államokban, Mexikóban és Kanadában rendezendő jövő évi világbajnokságra, amelyen először szerepel majd 48 csapat. A második helyezettek a márciusi pótselejtezőn küzdhetnek tovább a vb-részvételért.

Portugália kijuthat, Magyarország biztos pótselejtezőssé válhat

A magyar labdarúgó-válogatott számára akár már ma, csütörtökön eldölhet a világbajnoki pótselejtezőt érő második hely sorsa. Amennyiben Portugália győz Írországbán, és Magyarország is nyer Örményországban, Marco Rossi együttese biztosan megszerzi a második helyet, miközben Cristiano Ronaldoék kijutnak a 2026-os vb-re.

A magyar csapat jó formában várja a jereváni találkozót: októberben 2-0-ra verte az örményeket a Puskás Arénában, majd bravúros 2-2-t ért el Portugáliában.

Marco Rossi örömmel tapasztalhatta, hogy a keret mélyebb, mint korábban: az újonnan beépített Lukács Dániel és Gruber Zsombor is betalált, miközben kevesebb a hiányzó, egyedül Tóth Balázs sérült. A kapitány szerint a csapat újra kompakt, amit a háromvédős rendszerről négyvédősre való váltás és a stabil kezdő tizenegy hozott meg. A védelemben rendszeresen Nego, Orbán, Szalai és Kerkez szerepel, míg Szoboszlai, Styles és Bolla is állandó tagjai a csapatnak.

A válogatott kedden, a háromórás időeltolódás miatt korán utazott Jerevába, hogy frissen lépjen pályára a mai meccsen. Bár Örményország sereghajtó, hazai pályán már legyőzte az íreket, így még van esélye a második helyre, de kulcsjátékosa, Barszegjan eltiltás miatt hiányzik. A magyarok győzelemmel pótselejtezőt, döntetlennel továbbra is esélyt tarthatnak kézben, míg vereség esetén az örmények megelőznék őket.

Az örmény–magyar mérkőzés 19 órakor kezdődik, és az M4 Sport, a Di-

giSport 1 és a Prima Sport 1 televízió, valamint a Kossuth Rádió és a Nemzeti Sportrádió élőben közvetíti.

A tabella						
1. Portugália	4	3	1	0	11-4	9
2. MAGYARORSZÁG	4	1	2	1	8-7	5
3. Írország	4	1	1	2	4-5	4
4. Örményország	4	1	0	3	2-9	3

Európai futballbajnoki eredmények

* *Angol Premier Liga, 11. forduló:* Sunderland – Arsenal 2-2, Aston Villa – Bournemouth 4-0, Crystal Palace – Brighton 0-0, Brentford – Newcastle 3-1, Chelsea – Wolverhampton 3-0, Everton – Fulham 2-0, Manchester City – Liverpool 3-0, Nottingham Forest – Leeds 3-1, Tottenham – Manchester United 2-2, West Ham – Burnley 3-2. *Az élcsoport:* 1. Arsenal 26 pont, 2. Manchester City 22, 3. Chelsea 20.

* *Spanyol La Liga, 12. forduló:* Atlético Madrid – Levante 3-1, Elche – Real Sociedad 1-1, Espanyol – Villarreal 0-2, Rayo Vallecano – Real Madrid 0-0, Girona – Alavés 1-0, Celta Vigo – Barcelona 2-4, Valencia – Betis 1-1, Mallorca – Getafe 1-0, Sevilla – Osasuna 1-0. *Az élcsoport:* 1. Real Madrid 31 pont, 2. Barcelona 28, 3. Villarreal 26.

* *Olasz Serie A, 11. forduló:* AS Roma – Udinese 2-0, Atalanta – Sassuolo 0-3, Genoa – Fiorentina 2-2, Como – Cagliari 0-0, Bologna – Napoli 2-0, Inter – Lazio 2-0, Juventus – Torino

0-0, Parma – AC Milan 2-2, Pisa – Cremonese 1-0, Lecce – Hellas Verona 0-0. *Az élcsoport:* 1. Inter 24 pont, 2. AS Roma 24, 3. AC Milan 22, 4. Napoli 22.

* *Német Bundesliga, 10. forduló:* Bayer Leverkusen – Heidenheim 6-0, Eintracht Frankfurt – Mainz 1-0, Freiburg – St. Pauli 2-1, Werder Bremen – Wolfsburg 2-1, VfB Stuttgart – Augsburg 3-2, Mönchengladbach – Köln 3-1, Union Berlin – Bayern München 2-2, Hoffenheim – RB Lipcse 3-1, Hamburg – Borussia Dortmund 1-1. *Az élcsoport:* 1. Bayern München 28 pont, 2. RB Leipzig 22, 3. Borussia Dortmund 21, 4. VfB Stuttgart 21.

* *Francia Ligue 1, 12. forduló:* Le Havre – Nantes 1-1, Monaco – Lens 1-4, Lorient – Toulouse 1-1, Metz – Nice 2-1, Paris FC – Rennes 0-1, Lyon – Paris Saint-Germain 2-3, Marseille – Brest 3-0, Strasbourg – Lille 2-0, Angers – Auxerre 2-0. *Az élcsoport:* 1. Paris Saint-Germain 27 pont, 2. Marseille 25, 3. Lens 25.

Megyei focikörkép

* *4. liga, II. értékcsoport, 8. forduló:* Mezőpágozca – Bátos 4-3, Kerelőszentpál – Mezőzáh 2-2, Nyárádkarácsoni Szikra – Mezőgerebenes 0-3, Görgénysoakna – Alsóidecs 5-1, Mezőceked – Gernyeszeg 7-0. *Az élcsoport:* 1. Mezőgerebenes 21 pont, 2. Mezőceked 21, 3. Bátos 16.

* *5. liga, 1. csoport, 8. forduló:* Harasztkerek – Sáromberke 11-0, Nyárádmagyarós – Nyárád-

gálfalva 2-3, Somosd – Gyulakuta 5-3, Jedd – Nyárádkarácsoni Jövő 5-4, Lövér – Déda 2-2, Mezőszentmárton – Csíkfalva 2-1. *Az élcsoport:* 1. Harasztkerek 21 pont, 2. Csíkfalva 17, 3. Gyulakuta 15.

* *5. liga, 2. csoport, 8. forduló:* Harangláb – Magyarsáros 5-1, Vámosgálfalva – Désfalva 2-2, Egrestő – Cintos 2-6, Szászbogács – Gerendkeresztúr 0-3, Harcó – Mezőtőhát 7-1.

A programok idő- és helyszínbeosztása

Mottó: Emlékezz a jövőre!

Szombat, nov. 15.

10.00 – Irodalmi Kávéház – *Délelőtti kávé és sütemény Závada Péterrel és Pállal* – Kötetlen, interaktív beszélgetés az irodalomról – *Miért próza, miért vers, avagy kinek mi az érték és a kifejezőerő a Závada családban* – A beszélgetést László Zsuzsa moderálja.

10.00 – 1. sz. próbaterem – *Az Olvasd el, és játssz velünk!* vetélkedő döntője a IV. osztályosoknak.

10.00 – Kisterem – Gyermekszínház – Janikovszky Éva *Ha én felnőtt volnék* c. műve alapján. – A sepsiszentgyörgyi Cimborák Bábszínház előadása.

10.00 – Underground terem – Könyvkötészeti foglalkozás 10–18 éveseknek – *Készítsd el saját kezűleg az olvasónaplódat!* – A műhelyt Korpos Kamilla vezeti.

10.00 – József Attila Galéria – Könyvbemutató – Tóth Mária Orsolya *A marosludasi hozzátelepítés története és emlékezete (1903–1989)* c., az EME Kiadó *Emberek és Kontextusok* sorozat 27. kötetének szerzőjével Biró Annamária beszélget.

A szerző a helyszínen dedikál.

aktív mesefoglalkozás Boldizsár Ildikóval 4–10 éves gyerekek és szüleik számára.

12.00 – József Attila Galéria – Könyvbemutató – Nemes Gyula *Élet és emlékezés Székelyföld peremén!* c., a Garabontzia Kiadónál megjelent kötetéről a szerzővel Barabás László beszélget.

A szerző a helyszínen dedikál.

12.30 – Nagyterem/Színpadtér – Író-olvasó találkozó – Kiss Lehel íróval, az *Olvasd el, és játssz velünk!* olvasásvetélkedőn IV. osztályosok számára témaként megadott könyv szerzőjével találkoznak az érdeklődők. Az íróval Szabó Csenge beszélget.

A szerző a helyszínen dedikál.

12.30 – Irodalmi Kávéház – Könyvbemutató – Tény és fikció – Bán Mór íróval történelmi regényeiről Szabó Ivett beszélget.

A szerző a helyszínen dedikál.

31. marosvásárhelyi nemzetközi KÖNYVVÁSÁR

jelent kötetet összeállította és szerkesztette Melhardt Gergő és Borsodi L. László. A 60 éves költővel a szerkesztők beszélgetnek.

A szerkesztők és a költő a helyszínen dedikálnak.

16.00 – Irodalmi Kávéház – Könyvbemutató – Markó Béla *A nem létező ország* c., a Kalligram Kiadónál megjelent prózakötetéről a szerzővel Káli Király István beszélget.

A szerző a helyszínen dedikál.

16.00 – Underground terem – Irodalmi Klub: Vásárhelyi történetek – Műhely íróknak és olvasóknak – A műhelymunkát Vincze Bence vezeti.

16.00 – József Attila Galéria – Könyvbemutató – Puskás Szilvia *Egy kapcsolat emléke* c., a Bookyard Kiadónál megjelent könyvről a szerzővel Trombitás János beszélget.

A szerző a helyszínen dedikál.

16.30 – Kisterem – Könyvbemutató – Szabó Róbert Csaba *Pokoltó* c., a Jelenkor Kiadónál megjelent regényének helyszíneiről az Erdély TV által készített film levetítése után a szerzővel Kányádi Orsolya beszélget.

A szerző a helyszínen dedikál.

17.00 – Irodalmi Kávéház – Könyvbemutató – Radu Vancu *Kaddis Radnóti Miklósért* c., a Prae Kiadónál megjelent poémájáról a szerzővel és a fordítóval, André Ferencsel Szabó Ivett beszélget.

A szerző és a fordító a helyszínen dedikál.

17.00 – Nagyterem/Színpadtér – Színházi előadás – A. R. Gurney: *Szerelmes levelek* – Előadja Nagy-Kálózy Eszter és Rudolf Péter.

17.00 – József Attila Galéria – Könyvbemutató – Dr. Kádár Annamária *(Kis)kamaszok. Milyenek ők ma és hogyan kapcsolódjunk hozzájuk jól* c., a Kulcslyuk Kiadónál megjelent könyvről a szerzővel Bota Melinda beszélget.

A szerző a helyszínen dedikál.

18.00 – Kisterem – *A csoda, hogy magyarul olvasható – Műfordítók értékeremtése* –

Meghívottak: Lukács Laura, M. Nagy Miklós és Pap Vera-Ágnes. A fórumot B. Szabó Zsolt moderálja.

18.30 – Irodalmi Kávéház – Könyvbemutató – Závada Pál *Pernye és fű* c., a Magvető Kiadónál megjelent regényéről a szerzővel László Zsuzsa beszélget.

A szerző a helyszínen dedikál.

18.30 – József Attila Galéria – Könyvbemutató – Borsodi L. László *Irodalomgrammatikák* c., az EME Kiadónál megjelent kötetéről a szerzővel Codău Annamária beszélget.

A szerző a helyszínen dedikál.

19.00 – Underground terem – *Menekülés az irodalomba – ahogy a beatek csinálták, és ahogy neked kéne* – Jakobovits Kittivel Szabó Eszter beszélget.

20.00 – Nagyterem/Színpadtér – Színházi előadás – A. R. Gurney: *Szerelmes levelek* – Előadja Nagy-Kálózy Eszter és Rudolf Péter.

Vasárnap, nov. 16.

10.00 – 1. sz. próbaterem – *Az Olvasd el, és játssz velünk!* vetélkedő döntője az V–VI. osztályosoknak.

10.30 – Irodalmi Kávéház – Vasárnapi ajándék Debrecenből – Könyvbemutató – Áfra János *Kitakart anyám* c., a Kalligram Kiadónál megjelent verseskötetéről a szerzővel Korpa Tamás költő beszélget.

A szerző a helyszínen dedikál.

11.00 – Underground terem – Irodalmi Klub: Vásárhelyi történetek – Műhely íróknak és olvasóknak – A műhelymunkát Vincze Bence vezeti.

12.00 – Irodalmi Kávéház – Vasárnapi ajándék Debrecenből – Könyvbemutató – *Az én Debrecenem; 24 emelet, 24 történet; Debreceni civisházak és lakóik nyomában; SAJÓ – Sajó István, Debrecen art-deco építésze* – A debreceni Méliusz Juhász Péter Könyvtár köteteit Puskás István, Debrecen kulturális alpolgármestere és Kovács Béla Lóránt, a Könyvtár igazgatója méltatja.

12.00 – Kisterem – Író-olvasó találkozó – Az érdeklődők Szabó Róbert Csaba íróval, az *Olvasd el, és játssz velünk!* olvasásvetélkedőn V–VI. osztályok számára témaként megadott könyvének szerzőjével találkoznak. A beszélgetést Kőrössi Erika moderálja.

A szerző a helyszínen dedikál.

Illusztráció

Fotók: Nagy Tibor (archív)

10.00 – 13.00 – Előcsarnok, emeleti Verssarok – *A magyar költészet ígézetében* – Gyéresi Júlia olvassa fel a 100 éve született Nagy László verseit.

10.30 – Klubterem – Könyvbemutató – Demeter Izabella: *Babur és Boni kalandjai*. A román nyelv elsajátítását segítő könyvről a szerzővel Varga Zsuzsa beszélget.

A szerző a helyszínen dedikál.

11.00 – Nagyterem/Színpadtér – Irodalmi matiné – *Miért a Magvető, miért a Jelenkor, miért más kiadó? avagy könyvkiadók értékeremtése* – Meghívottak: Bán Mór, Kemény István, Kemény Zsófi, M. Nagy Miklós, Závada Pál, Závada Péter. A beszélgetést Gálfalvi Ágnes moderálja.

11.00 – József Attila Galéria – Könyvbemutató – Albert Ildikó *És hátradőlünk a fotelben* c., a Holnap Könyvek Kiadónál megjelent kötetéről a szerzővel Sarány István beszélget.

A szerző a helyszínen dedikál.

12.00 – Kisterem – Gyermekszínház – Janikovszky Éva *Ha én felnőtt volnék* c. műve alapján. – A sepsiszentgyörgyi Cimborák Bábszínház előadása.

12.00 – Klubterem – *Meseösvény* – Inter-

13.00 – József Attila Galéria – Könyvbemutató – Bartha László Zsolt *Apámat át-emelték áttetsző madarak* c., a Holnap Könyvek Kiadónál megjelent kötetéről a szerzővel Kemenes Henriette beszélget.

A szerző a helyszínen dedikál.

14.00 – József Attila Galéria – Könyvbemutató – Radics Viktória–Tamás Dénes *Látatlanban* c., a Holnap Könyvek Kiadónál megjelent kötetéről a szerzőkkel Szűcs László, a kiadó vezetője beszélget.

A szerzők a helyszínen dedikálnak.

14.30 – Irodalmi Kávéház – Könyvbemutató – Závada Péter *Éngép* c., a Jelenkor Kiadónál megjelent verseskötetéről a költővel László Zsuzsa beszélget.

A szerző a helyszínen dedikál.

15.00 – Kisterem – *Erdélyben írom, Budapesten közlöm, többnyire ott is olvassák – Beszélgetés az erdélyi magyar szépirodalom közlési esélyeiről* – Meghívottak: Markó Béla, Selyem Zsuzsa és Szabó Róbert Csaba. A beszélgetést Gálfalvi Ágnes moderálja.

15.00 – József Attila Galéria – Könyvbemutató – *Hőkamera (Közelítések Fekete Vince műveihez)*. Az Erdélyi Híradó Kiadó és a Kalligram Kiadó közös kiadásában meg-

MAROS MEGYEI TANÁCS
MŰSZAKI IGAZGATÓSÁG
MUNKÁLTAKÖVETÉSI SZOLGÁLAT

KÖZLEMÉNY

A Maros Megyei Tanács közli, hogy 2025.11.13-tól, azaz csütörtöktől a 10 tonnánál nagyobb raksúlyú járműforgalmat kerülőútra terelik a DJ151 Marosludas - Nagysármás közötti megyei útszakaszon, a 18+581 km szelvénynél, Mezőzáh település belterületén, az itt található híd javítása miatt.
Minden 10 tonnánál nagyobb raksúlyú jármű forgalma a DJ151 Marosludas - Nagysármás megyei útszakaszon, a 18-430-18+720 km szelvény között (Mezőzáh település) el lesz terelve a DJ151A DJ151 (Kendeffytanya) - Mezősályi - Mezőbánd, DJ152A Mezőbánd - Radnót és DN15 Marosludas - Radnót útszakaszokra, a DJ151 megyei út 18+581 km szelvénynél, a Mezőzáh település területén található híd megjavításáig.

Tisztelettel,
az elnök nevében
Szász Zoltán Tibor
megyemenedzser

Paul Cosma
főjegyző

Ovidiu Dancu
alelnök

ANAF-vizsgálat:

Több mint 1,6 millió lej be nem jelentett adókötelezettség egy partizenész esetében

A Pénzügyi Csalásellenes Főigazgatóság (DGAF) bejelentette, hogy lezárta a vizsgálatot egy Argeş megyében élő partizenész ügyében. A csalásellenes ellenőrök öt vállalatot és két magánszemélyt ellenőriztek, és a vizsgálat eredményei szerint ezeket a vállalatokat és magánszemélyeket a zenész irányította és használta fel az államkasszájának fizetendő adók és illetékek megfizetésének elkerülésére.

A szóban forgó személy ingyenesen átruházta a szerzői jogokat a családtagjai által ellenőrzött vállalatokra, amelyek a médiaplatformokból (TikTok, YouTube, Facebook stb.) származó jövedelmet nem teljes mértékben vagy helytelenül jelentették be.

A vállalatokat arra is felhasználták, hogy jogtalanul igényeljék vissza az énekes által használt járművek után fizetett héát.

Az ANAF csalásellenes osztálya összesen 1 612 037 lejnyi be nem jelentett adósságot talált, ebből:

- Héa: 1.142.004 lej;
- Nyereségadó: 164.509 lej;
- Osztalékadó: 271.640 lej;
- Jövedelemadó: 20.556 lej;
- Mikroállalkozások jövedelemadója: 13.328 lej.

Az adóellenőrzés során további 710.930 lej összegű adókötelezettséget állapítottak meg a szerzői jogokkal kapcsolatban.

Az ANAF célja, hogy biztosítsa a művészi tevékenységekből és online forrásokból, például közösségimédia-platformokból, digitális tartalmakból, műsorszolgáltatásokból és zenei művek nyilvános közzétételéből származó jövedelemmel rendelkező személyek megfelelő adófizetési kötelezettségének teljesítését. Az ANAF előmozdítja az adózási méltányosság elvét minden adófizetői kategória számára a tisztességes verseny védelme és az állami költségvetéssel szembeni kötelezettségek betartásának biztosítása érdekében.

Mi idén nem árat, hanem
SZÍNVONALAT EMELÜNK!

Keresse a lapárusoknál és
az ismertebb könyvesboltokban,
vagy rendelje meg online
a www.magyarlapok.ro oldalon!

www.facebook.com/SzekelyKalendarium

FONTOS TELEFONSZÁMOK

• Központosított ügyelet (Rendőrség, Tűzoltóság, SMURD, Csendőrség, Mentőállomás): • Rendőrség • SMURD (betegekkel kapcsolatos információk) • Sürgősség szolgálat: - gyermekeknek • Marosvásárhelyi Polgármesteri Hivatal • Prefektúra • Maros megyei RMDSZ • Gyulafehérvári Caritas, otthongondozó szolgálat, 8–16 óra között: 0736-883-110 • Procardia Egészségügyi Központ - Orvosi rendelők: M. Eminescu u. 3. sz.: - 0265/210-087	- Fizioterápia: Arany János u. 46. sz.: - 0730-545-646 • Optika-Optofarm - 0265/212-304 - 0265/312 436 - 0265/250-120 - 0265/263 351 • Optolens szemsebészet - 0265/263-351 • Dora Optics - 0733-553-976 • DIGI - 0365/400-401 - 0365/400-404 • Áramszolgáltató vállalat - 0800-500-929 - vidék - 0265/929 • Delgaz Grid - 0265/200-928 - 0800/800 928 • Aquaserv: - hideg víz-csatorna - 0265/215-702 - közönségszolgálat - 0265/208-888	- központ - 0265/208-800 - 08008 208-888 • Fogyasztóvédelmi hivatal - 021-9551 • Vasútállomás - 0265/236-284 • Vili Kft.: temetkezés, segélyintézés (0-24 óra), professzionális balszamozás Nemzetközi halottszállítás - 0265/215-119 - 0744-282-710 • Alkony Kft. temetkezés (24 ó.) - 0265/263-865 - koporsók, kellékek, - 0745-606-215 - koszorúk - 0745-606-269 - halottszállítás - 0758-047-604
--	---	--

Méltányos reklámdíj fejében
állandó szereplője lehet
a FONTOS TELEFONSZÁMOK
rovatnak.
Várjuk jelentkezését
a 0265/268-854-es telefonon.

SZOLGÁLTATÁS – ÜZLETI AJÁNLAT

OPTIKAI TECHNIKUSI MUNKAKÖRBE keresünk frissen érettségizett munkatársat betanításra. Érdeklődni a következő telefonszámon: 0723-244-200. (sz.)

A hirdetési rovatban megjelent közlemények,
reklámok tartalmáért a hirdetésfeladó vállalja a felelősséget!

KÜLÖNFÉLÉK

TAKARÍTÁST vállalok. Tel. 0748-011-119. (27016)

ELHALÁLOZÁS

Szívünk mély fájdalommal tudatjuk, hogy
GÖLLNER LÁSZLÓ

2025. november 6-án, életének 57. évében csendesen megpihent.

Búcsúztatója 2025. november 13-án, csütörtökön 17 órától lesz a Vili temetkezési központ (szentgyörgyi új temető, Kápolna út) ravatalozójában.

Pihenése legyen csendes, emléke áldott!

A gyászoló család. (-I)

A veszteség miatti fájdalomtól megrendülten tudatjuk azokkal, akik ismerték, tisztelték és szerették, hogy

OLÁH ANNA
Bolyai-kutató

2025. június 20-án, életének 80. évében Berekfürdön elhunyt.

Drága halottunk hamvait 2025. november 14-én, a marosvásárhelyi református temető ravatalozójában 15 órakor kezdődő gyászistentisztelet után helyezzük örök nyugalomra.

Szerettei. (sz.)

Szomorú szívvel, könnyes szemmel, de mégis Isten akaratában belenyugodva tudatjuk, hogy a szeretett édesanya, nagymama, anyós, anyatárs és barát,

GODÁNÉ KATSÓ JUDIT

életének 73. évében, folyó hó 6-án csendesen megpihent. Drága halottunkat november 14-én, pénteken 13 órakor helyezzük örök nyugalomra a marosvásárhelyi református temetőben.

Mély fájdalommal búcsúzik tőle fia és két leánya családjukkal együtt. (27017-I)

UDVARHELY
NÉPTÁNCMŰHELY
2024 - 2025

Benedek Elek

Az aranyszörű bárány

November 14.,
10 és 12 óra,
a Maros
Művészegyüttes
székháza

Koreográfus: Antal János, Horváth Tas
Zene: Csiki Szabolcs, Kelemen István
Díszlet, jelmez: Balázs György
Rendező: Nagy Kopeckzy Kálmán

Spălătorie și detailing auto

Beltrand

autómosó és -kozmetika

- külső-belső tisztítás
- kárpittisztítás, polírozás, viaszozás

Marosvásárhely
Predeal u. 97 sz.

Telefon: 0265/223-902
0740-393-060

radio.kptv.ro

MINŐSÉGI GRÁNIT SÍREMLÉKEK

Akár **6 HAVI**
KAMATMENTES
részletfizetési
lehetőséggel

Havi részlet **649 RON-tól.***

Akciónk november 30-ig
érvényes!

A kép illusztráció!
*50% előleg befizetésével.

Nyárádtő, Fő út, 446/B
(közel a sörgyárhoz)

Tel: 0265-328663, 0738-795191

DORA KÓRHÁZ

Teljes körű ellátás
az egész családnak!

Szemészet

Gasztroenterológia

Kardiológia

Fül-orr-gégészet

Érsebészet

Tüdőgyógyászat

Plasztikai sebészet

SPITAL DORA OPTICS

www.doraoptics.ro

0771 195 340

Könyvbemutató!

2025.nov.15, szombat, 16.00 óra -
Nemzeti Színház -

PUSKÁS SZILVIA

EGY KAPCSOLAT EMLÉKE

Megjelent
Puskás
Szilvia
első
regénye!

a Marosvásárhelyi Nemzetközi
Könyvvásár keretén belül

CityTv

MAROSVÁSÁRHELY

MAGYAR NYELVŰ ADÁS
KEDD, PÉNTEK 19:00 ÓRA

228-as
a DIGI hálózatban